מבאר הקודש

אמרי קודש ערבים, מדבש מתוקים
משמח לב ומשובבי נפש
שראו במדור "מבאר הקודש"
בגליון "ישקו העדרים"
מלוקט מתוך דא"ח
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרשת חיי שרה

מכון להוצאת ספרים דארגא

©
כל הזכויות שמורות

יוצא לאור ע"י:

0504137171

עימוד ועיצוב:
"ואנוהו"
05331.05646

פרשת חיי שרה

כשמקיים המצות בשלימות, יהיה שלם הן באיברי גופו והן באיברי נפשו

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (כג, א)

כתב האור החיים הק' (פר' עקב, דבריס ח, ה) שיש רמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה, המכוונים כנגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים שבאדם, ועל האדם לראות שכשם שבגוף איבריו הם בשלימות, כן ישלים את כל הרמ"ח מ"ע והשס"ה מל"ת בלא חסרון, ועל ידי זה יהיה נשפע חיות לכל איבריו וגידיו.

וכן כתב הגה"ק **בעל חפץ חיים זי"ע** (בהקדמת ספר משנה ברורה) שחיות הנפש הרוחנית הוא מכח התורה והמצוות שמסגל האדם בעולם הזה, ומזה יהיה לנפשו חיות גם בהיותו בעולם הבא.

אולם אם אינו מקיים המצות ואינו נשמר מעבירות, נמצא שאמנם גופו שלם בכל האיברים והגידים בשלימות, אבל בחיות הנפש חסרים איברים רבים, מחמת שלא קיים את המצות כראוי ולא נזהר בשמירת ל"ת.

וזהו הביאור **"ויהיו חיי שרה וגו' שני חיי שרה"** וכפל הפסוק שני פעמים **"חיי שרה"**, לומר שאצל שרה אמנו ע"ה היה שני סוגי חיים, הן בעוה"ז והן בעוה"ב, כדפירש **במדרש** (ב"ר נח, ה) "לומר לך שחביב 'חייהם' של צדיקים בעוה"ז ובעוה"ב", שחיותה היה בין בעוה"ז ובין בעוה"ב, שכיון שקיימה את כל המצוות, היה לה את שני מיני החיים, כדפירש רש"י **"שני חיי שרה, כולן שוין לטובה"**, שחיות רמ"ח ושס"ה איברי וגידי הנשמה, היה בשלימות ממש כמו חיות איברי וגידי הגוף. **(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תש"ס)**

❖

הצדיקים היו מרוצים ממצבם בכל מה שעבר עליהם

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (כג, א)

נראה לבאר, דהנה הצדיקים עבדו את השי"ת בשמחה בכל זמן, והיה בכוחם שגם כאשר באו אליהם עיתים לרעה קיבלו הכל בשמחה, ובכל מה שעבר עליהם היו מרוצים ממצבם, כמאמרם (ברכות ס:) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה.

והכח הנשגב הזה להיות בשמחה תמיד ובכל מצב, היה אצל הצדיקים מחמת גודל זכות נפשם, כי השמחה תלויה בטהרת הנפש כמו שכתב **בפה"ק שם משמואל** (לפקודת עמ' קמ"ו ד"ה ולי) שהעדר השמחה נובעת מן הפסולת שיש באדם,

ואדם שאין בו פסולת הוא תמיד מלא בשמחה. ולכן הצדיקים שהיתה נפשם מזוככת למאוד יכלו לשמוח בכל מצב.

ובזה יבואר "**ויהיו חיי שרה**", רבים משנות חייה לא עברו בטוב, כדביאר הבעל הטורים ד"ויהיו" בגימטריא ל"ז, לומר שהשנים שעבר עליה בטוב היו רק ל"ז שנותיה האחרונים, שזכתה לבן.

אולם כיון ש"**מאה שנה ועשרים שנה**" ופירש רש"י "**בת ק' כבת כ' בלא חטא**", שהיתה נקיה מכל חטא ועון, לכן זכתה למידת השמחה לקבל הכל בשמחה, ולכן "**שני חיי שרה**" ופירש רש"י "**כולן שוין לטובה**", הן השנים שלא היו לה בנים והן השנים שזכתה לבן, כולם היו טובים אצלה וקבלה הכל בשמחה.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשנ"ט)

ההולך בתמימות עם השי"ת נחשב לו כקיים את כל התורה

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה וגו' (כג, א)

ובמדרש (ב"ר נח, ו) **יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, כשם שהן תמימים כך שנותיהם תמימים.**

וי"ל על פי מה שכתב **הבעל הטורים** (שופטים יח, יג) על הפסוק **תמים תהיה עם ה' אלוקיך**, אם תלך בתמימות כאילו קיימת מאל"ף ועד תי"ו. הרי שעל ידי שהאדם הולך בתמימות עם השי"ת נחשב לו כאילו קיים את כל התורה מתחילתה ועד סופה.

וזהו ביאור המדרש "**כשם שהם תמימים**" כאשר הולכים בתמימות עם השי"ת, "**כך שנותיהם תמימים**" נחשב שקיימו כל התורה, ושנותיהם תמימים ללא חטא.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשנ"ז)

בכח הצדיקים להשפיע עולם שנה ונפש

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה וגו' (כג, א)

ובמדרש (ב"ר נח, ו) **יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, כשם שהן תמימים כך שנותיהם תמימים.**

בכח הצדיקים להשפיע את שלושת הקדושות, **עולם שנה ונפש**.

"**נפש**" הוא קדושת נפש הצדיק בעצמו.

"**שנה**" הוא כי בכח הצדיקים להשפיע קדושה על השנים והזמנים, וכפי שפירש הרה"ק **בעל** "**יסוד העבודה**" זי"ע את הפסוק "**שני חיי שרה**" ששרה החייתה וקידשה בעבודתה הק' את הימים והשנים בהם חייתה, ע"כ.

ו"**עולם**" הוא כי בכח קדושת הצדיקים להשפיע קדושה נשגבה על המקום עליו הם עומדים, וכפי המעשה **מהרה"ק מצאנז** זי"ע שפעם כשהתאכסן באיזה אכסניה, נענה ואמר כי הוא מרגיש כאן ריח טוב. ובירורו ומצאו כי לפני רבות בשנים התאכסן הרה"ק **מבארדיטשוב** זי"ע במקום זה במשך שני שבועות, והרגיש הרה"ק מצאנז את הקדושה שהשפיע הרה"ק מבארדיטשוב על המקום הזה.

וזהו הביאור בדברי המדרש "**יודע ה' ימי תמימים, כשם שהם תמימים**" כשם שהצדיקים עצמם תמימים וקדושים בבחינת "**נפש**", "**כך שנותיהם תמימים**" כן

אף בכח הצדיקים לקדש את השנים והזמנים בבחינת "שנה". ועוד זאת "ונחלתם לעולם תהיה" שכמו כן משפיעים הצדיקים קדושה אף על מקומם ונחלתם בבחינת "עולם".

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ד)

❖❖❖

רק השי"ת מבחין איזו היא ענוה אמיתית

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה וגו' (כג, א)

ובמדרש (ב"ר נח, ו) **יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, כשם שהן תמימים כך שנותיהם תמימים.**

איתא מצדיקים, שפעמים מתנהג האדם באיזה מנהגי ענוה כגון שיושב בקצה בית המדרש או מאחורי התנור כמו שהיה נהוג מקדם, ומזלזל עצמו לפני בני אדם, אך באמת לבו מלא גאוה, וכמו שכתב החוזה הק' מלובלין זי"ע (בהקדמות) "אל תדבר בהכנעה נפלאה כי זהו באמת גאוה".

ודבר זה אינו נגלה לשום אדם, רק השי"ת בעצמו רואה לבב בני אדם ויודע אם האדם הוא עניו באמת או להיפך ח"ו, וכמו שנאמר (שמואל ו טז, ז) האדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב.

והנה תיבת "תמים" רומז על ענוה, וכמו שכתב רש"י (ע"ז ו. ד"ה תמים) שתמים היינו עניו ושפל רוח.

ובזה יתפרש "יודע ה' ימי תמימים" תמימות היינו ענוה, כלומר שרק השי"ת יודע ומבחין איזו היא ענוה אמיתית ואיזו לא.

(מתוך שיעור חורש"י פרשת חיי שרה תש"ע, לאנדאן)

❖❖❖

סיבת נסיונות הצדיקים

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה וגו' (כג, א)

ובמדרש (ב"ר נח, ו) **יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, כשם שהן תמימים כך שנותיהם תמימים.**

סיבת הנסיונות של הצדיקים הוא או עבור הצדיק עצמו שבזה יאריכו ימיו ושנותיו, או עבור אחרים מבני ישראל שיוכלו להתגבר על יצרם, כדאיתא בשם הרה"ק המאור עינים מטשרנאביל זי"ע (הובא בספר התפילות בעלזא, ערך צדיקים) שפעמים יש שאף איש צדיק שכבר השלים עצמו באים עליו נסיונות ועולה לו בקושי לעבוד את הבורא. וטעם הדבר הוא משני סיבות **א.** כדי שיוכל להאריך ימים בעולם הזה, כי מאחר שכבר קידש וטיהר עצמו, אזי אם לא יהיה לו נסיונות לא יהא לו עוד מה לעשות בעולם ויצטרך להפטר מהעוה"ז. **ב.** עבור בני העולם, שעל ידי שלצדיקים יש נסיונות ומתגברים עליהם, הם משפיעים רוח של קדושה באחרים, וזה מביא שאף פשוטי עם יוכלו להתגבר ולהתחזק על יצרם הרע, ע"כ.

וזהו הביאור בפסוק "יודע ה' ימי תמימים", תמים מורה על התגברות על הנסיונות כדכתב רש"י (בראשית יז, ו) והיה תמים, היה שלם בכל נסיונותי.

והצדיקים על ידי ההתגברות שלהם על הנסיונות בבחינת תמימים, "**ונחלתם** נחלה זו של ההתגברות על הנסיונות "**לעולם תהיה**" הם משפיעים על כל בני העולם שיתגברו גם הם על נסיונותיהם.

ועל זה אמר המדרש שיש תועלת נוספת בהתגברות על הנסיונות "**כשם שהם תמימים**" שעל ידי שהצדיקים מתגברים על הנסיונות בבחינת תמים, "**כך שנותיהם תמימים**" זוכים לאריכות ימים שיהיו שנותיהם תמימים.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשס"ז)

❖❖❖

העניו מובטח לו שלא יחזור בגלגול

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה וגו' (כג, א)

ובמדרש (ב"ר נח, ה) **יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, כשם שהן תמימים כך שנותיהם תמימים.**

כתב בסה"ק **ערבי נחל** (פר' שלח ד"ה אמן יש) בשם הירושלמי, **שהעניו ושפל רוח מובטח לו שלא יבוא שוב בגלגול בעולם הזה.** משום שרק כאשר קיים את כל התרי"ג מצות יוכל להיות בן עולם הבא, אולם אם לא קיים איזה מצות יצטרך לשוב בגלגול כדי להשלים את המצות הללו שהחסיר. אולם העניו דרכו לשתוק כאשר יבזוהו, ולכן כל מצוותיו של האדם שביזהו יעברו אליו ואילו עוונותיו שלו יעברו לחברו כמו שכתב **בחובת הלבבות** (שער הכניעה פ"ז). וממילא יחשב לו שקיים את כל המצות ולא יצטרך לשוב בגלגול, ע"כ.

ונמצא מזה שכל ימי העניו מלאים במצות ומעשים טובים כיון שבשעה שהאדם שחירפו מקיים מצות, נחשב לו עתה כאילו מקיימם, אף שהוא עצמו אינו מקיים עתה מצות בפועל.

וזהו, "כשם שהם תמימים" על ידי שהם ענוים ושפלי רוח כדפירש רש"י (ע"ז ו.) **תמים**, עניו ושפל רוח. ולא יענו למחרפיהם, **"כך שנותיהם תמימים"** על ידי זה יהיו כל שנותיהם מלאים ותמימים במצות ומעשים טובים.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשנ"ז)

❖❖❖

באמונה פשוטה מתקן מה שפגם באמונה

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה וגו' (כג, א)

ובמדרש (ב"ר נח, ה) **יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, כשם שהן תמימים כך שנותיהם תמימים.**

כתב בסה"ק **ערבי נחל** (פר' שלח ד"ה אמן יש) בשם הירושלמי, **שהעניו ושפל רוח מובטח לו שלא יבוא שוב בגלגול בעולם הזה.** משום שרק כאשר קיים את כל התרי"ג מצות יוכל להיות בן עולם הבא, אולם אם לא קיים איזה מצות יצטרך לשוב בגלגול כדי להשלים את המצות הללו שהחסיר. אולם העניו דרכו לשתוק כאשר יבזוהו, ולכן כל מצוותיו של האדם שביזהו יעברו אליו ואילו עוונותיו שלו יעברו לחברו כמו שכתב **בחובת הלבבות** (שער הכניעה פ"ז). וממילא יחשב לו שקיים את כל המצות ולא יצטרך לשוב בגלגול, ע"כ.

ונמצא מזה שכל ימי העניו מלאים במצות ומעשים טובים כיון שבשעה שהאדם שחירפו מקיים מצות,

ובמדרש (ב"ר נח, ה) **יודע ה' ימי תמימים וכו', זו שרה שהיתה תמימה במעשיה, א"ר יוחנן כהדא עגלתא תמימה.**

י"ל, דהנה איתא **בסה"ק ישמח ישראל** (מוקח שות ה) בשם **הרה"ק מוואַרקא זי"ע,** שחטא העגל בא מחסרון אמונה שרצו להבין הכל, ולא סמכו בתמימות בהשי"ת ובמשה רבינו ע"ה, ולכן הגיעו לחטא חמור כזה. וכדי לתקן זאת היו צריכים לקיים דווקא מצות פרה אדומה, שהיא מצוה בלא טעם וכל חוקיה הם כנגד השכל שהרי היא מטהרת טמאים ומטמאה טהורים, ועל ידי שיקיימו מצוה זו באמונה ובתמימות יתקנו את הפגם של חסרון אמונה שהיה להם בחטא העגל, ע"כ.

הרי דעל ידי אמונה פשוטה בתמימות בלא קושיות, שלעולם אינו שואל שום שאלות בהשגחת השי"ת הן בדיבור הן בהרהור, בזה מתקן מה שפגם באמונה.

וכן איתא במדרש (שמו"ר כג, ג) **"הצדיקים בדבר שחוטאים בו מתרצים"**, היינו שהתיקון צריך להיות באותו דבר שבו חטאו, וכיון שפגמו באמונה, היו צריכים לתקן זאת על ידי האמונה במצות פרה אדומה.

והנה איתא בספר **פענח רזא** (פרשתינו אות ג) על הכתוב (בראשית יח, טו) "ותצחק שרה בקרבה וגו' ותכחש שרה וגו'", כי לפי רום מעלתה נחשב הדבר מעין פגם באמונה, והקב"ה דקדק עמה כמאמרם (ב"ק ג.) הקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה. **ושרה אמנו חפצה לתקן דבר זה ולכן התדבקה בענין האמונה** להאמין בהשי"ת באמונה פשוטה.

והנה המאמין בהשי"ת באמונה פשוטה נקרא **"תמים"**, ככתוב (דברים יח, יג) תמים תהיה עם ה' אלקיך, ופירש רש"י, התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו.

והנה איתא (רס"י נרפ"ת ח, ו) ד**"עשיה"** הוא לשון תיקון ותשובה.

וזהו הביאור במדרש **"יודע ה' ימי תמימים זו שרה שהיתה תמימה במעשיה"**, והיינו ששרה אמנו היתה **"תמימה"** שהיה לה אמונה פשוטה בתמימות, **"במעשיה"** בשביל מעשיה היינו בשביל התשובה שרצתה לתקן את הפגם שלה, ולכן התדבקה במידת התמימות והתחזקה מאוד באמונה.

וממשיך המדרש **"אמר ר' יוחנן כהדא עגלתא תמימה"**, ואיתא מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ד**"עגלתא תמימה"** קאי על **פרה אדומה**. והיינו שכמו כן מצינו בפרה אדומה שעל ידי אמונה בתמימות מתקנים את הפגם באמונה.

(מתוך מלוה מלכה חיי שרה תשס"ג)

הצדיקים התעלו בעת שינתם למעלות נשגבות

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (כג, א)

ובמדרש (ב"ר נח, ח) **לומר לך שחביבים שנותיהם של צדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.**

גדולה היתה עבודת הצדיקים בעת שינתם, וכמו שאמר **האר"י** הק' בקומו פעם משנתו בשב"ק אחר הצהרים, כי אף אם ישב וידרוש לפניו במשך שמונים שנה לא יהיה סיפק בידו לגלות את כל הרזין דרזין וסתרי תורה שלימדוהו עתה בעת שנתו.

והטעם שזכו למדרגות נעלות בשינתם, פעמים אף יותר משעה שהיו ניעורים, מבואר **בספה"ק** משום שבעת שהיו ניעורים היה הגוף מעכבם מלעלות במעלות הקודש, ובפרט בחו"ל שאוירה טמא, אולם בעת השינה שנשמתם היתה עולה למעלה, לא היה הגוף מעכבם מלעלות מעלות רמות ונשגבות.

ובזה פירש **בספה"ק נועם מגדים** (נפרשתן ד"ה ואל לבך) **את הפסוק** (תהלים ג, י) **"ימי שנותינו בהם שבעים שנה"**, שלכאורה כיצד ניתן לחשב את שנותיו של האדם שבעים שנה הרי מחצית משנותיו הוא ישן, אולם כאשר גם בשנתו הוא עובד את

השי״ת ומתעלה, או אז ניתן לחשב גם את זמן שינתו לימי חייו, וזהו "**ימי שנותינו**" גם זמן השינה "**שבעים שנה**" ניתן לחשבם לחשבון שבעים שנה.

ומעתה יתפרש הפסוק כך, "**ויהיו חיי שרה וגו׳ שני חיי שרה**" נחשב לחשבון חייה גם "**שני חיי שרה**" הזמן של השינה שגם אז היתה עובדת את השי״ת. ועל זה אמרו במדרש "**לומר לך שחביבים שנותיהם של צדיקים**" שזמן שינתם של הצדיקים חביב ויקר "**לפני הקב״ה**", ומדוע גדולה חביבותו, משום "**בעולם הזה ובעולם הבא**" שאז הצדיק נמצא בעולם הזה ובעולם הבא גם יחד, שאף שגופו עדיין בעולם הזה, אולם נשמתו מתעלה בגבהי מרומים ולכן זוכה להתעלות עד מאוד. (מתוק קידושא רבה פרשת חיי שרה תשנ״א)

בכח הצדיקים להמשיך את קדושת הזמן ובזה מתקדש מקומם

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (כג, א)

ובמדרש איתא (ב״ר נח, ג) **רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם, ביקש לעוררן, אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה קכ״ז שנה, ותמלוך על קכ״ז מדינות.**

נראה לבאר הענין בזה, דהנה כאשר במקום בו נמצא האדם, יש טומאה ח״ו, אזי יוכל המקום להשפיע לרעה על האדם, וכדפירש הרה״ק הרבי ר׳ **זושא זי״ע** (הובא בשמעתתא זהב פר׳ ויגש) את המשנה (אבות פ״ג מ״ג) "**שנים שישבו ואין ביניהם דברי תורה, הרי זה מושב לצים**". שאם חפצים לעסוק בתורה ומכל מקום אין ביניהם דברי תורה ואין הלימוד עולה כראוי, "**הרי זה מושב לצים**" זהו משום שאותו המקום היה מקודם מושב לצים, וזאת השפיע על המקום, שעל כן אי אפשר לעסוק בו בתורה כראוי.

והעצה לתקן זאת ולקדש את המקום, הוא על ידי קדושת הצדיק, וכנודע מצדיקים שכאשר בא הצדיק לאיזה מקום ועובד שם את השי״ת, אזי אפילו אם מקודם לא היה המקום כראוי, יוכל בקדושתו לתקן את המקום ולהכניס בו קדושה, שיהיו מסוגלים לעבוד בו את השי״ת. וכנודע עובדות רבות **מתלמידי הבעש״ט** הק׳ **זי״ע**, שכשהגיעו צדיקים למקומות שהיה ידוע כי שורה שם רוח רעה וטומאה, אזי בכח העבודה שעשו שם, או תפילה שהתפללו במקום, נסתלקו משם כל כוחות הטומאה והרע.

ונראה לומר הטעם שבכח הצדיק להעלות את המקום, על פי מה שכתב **בסה״ק ערבי נחל** (פרשת שמות ד״ה על נעשה) שכאשר מתאחדים יחדיו שלשת הכוחות, עולם שנה נפש, אזי הקדושה היא גדולה מאוד, והחוט המשולש לא במהרה ינתק. ואף כאשר יצטרפו שנים מן השלושה, כגון נפש ועולם, אזי יגרר אחריו אף השנה ויכנס בו קדושה, כי אזלינן אחר הרוב, ע״כ.

והנה הצדיקים בכח קדושתם הרי הם ממשיכים את קדושת הזמן בכל עת, וכמבואר בגמרא (פסחים יז, ב) שבני ישראל הם אלו שמקדשים את הזמנים. והרה״ק

מהרי"ד מבלעזא זי"ע אמר כי קדושת הזמן הוא דבר התלוי ביד הצדיקים, כי ישנם י"ד עיתים לטובה וי"ד עתים לרעה (קהלת ג), והצדיקים בכח התורה ועבודת השי"ת יכולים להפוך את העיתים לרעה שיהיו לטובה.

וי"ל שזהו הטעם שבכח הצדיקים לקדש את המקום שהם נמצאים, משום שכאשר הצדיק מקדש את עצמו ועובד את השי"ת בבחינת "**נפש**" הרי הוא גורם שיהיה אף ה"זמן" קודש, ומעתה מצטרפים הנפש והזמן, וגורמים שה"מקום" שבו הוא עומד, יהיה נגרר אחר הרוב, ויתקדש למעליותא.

וזהו ביאור המדרש "**רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם**" והבין רבי עקיבא שכיון שהמקום שהם נמצאים עליו אינו כראוי, אין הלימוד עולה בידם, ועל כן "**בקש לעוררם**" שלא ירפו מעבודת השי"ת מחמת שהמקום אינו כראוי, אלא אדרבה, יתחזקו בעבודת השי"ת, ועל ידי זה יעלו את המקום מטומאה לטהרה שיהיה קדוש, וכפי שמצינו באסתר, ד"**מה ראתה אסתר שתמלוך על קכ"ז מדינות**" היינו שכיצד היה לה כח שליטה על המקום שיהיה קדוש, "**תבוא בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנה ותמלוך על קכ"ז מדינות**" היינו שבכח קדושתה הכניסה שרה קדושה בקכ"ז שני חייה, ונצטרפו קדושת הנפש והזמן, ועל ידי זה היה לה כח שליטה על קכ"ז מקומות, וכח זה הורישה לבת בתה אסתר המלכה שתשלוט על קכ"ז מדינות.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חיי שרה תשנ"ו)

דרוש אם קודם מתן תורה יצאו האבות מדין נח לגמרי להיותם כישראל

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה וגו' (כג, א)

ופירש רש"י, שעל ידי בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה.

הקשו הקדמונים, הכיצד ניתן לומר על שרה אמנו הצדקת שפרחה נשמתה מבשורת העקידה, הלא כל רצון הצדיקים היה למסור נפשם עבור כבודו ית"ש.

ויש לבאר, דהנה מבואר **בפה"ק עבודת ישראל** (נפרקמיהו ד"ה ותמת) ששרה מסרה נפשה מרצונה להפרד מהעולם.

והטעם שמסרה נפשה, י"ל כמבואר **בספרים** הק' (פענח רזא ריש פרקמיהו, ועיין ליקו"ת להאר"י ז"ל שמואל ה, וע"ע ב"ק נג.) דהיה לשרה פגם דקה מן הדקה בזה שהכחישה ואמרה (בראשית יח, טו) "לא צחקתי", ולכן נסתלקה מן העולם, כדרך הצדיקים שכשרואים בעצמם פגם דקה מן הדקה, מוסרים את נפשם כדי לטהר עצמם שלא ישאר בהם כלל רושם החטא.

אולם לכאורה היתה שרה יכולה לתקן החטא על ידי תשובה שהוא במקום המיתה, כמאמרם (ילקוט רמז שנח) **הנפש החוטאת תמות, אולם השי"ת אמר יעשה תשובה ויתכפר.**

אולם מבואר במדרש (תנחומא האזינו ד, ועיין בר"י סיון ג, ה) **שהתשובה מועילה רק לישראל ולא לאומות העולם.** וידועה חקירת **הפרשת דרכים** (דרך האמרים לרוש ג ג) אם האבות קודם מתן תורה שקיימו כל התורה, יצאו מדין בני נח לגמרי להיות דינם כישראל או לא, ומעתה יש

לומר דסברה שרה שדינם כבני נח שאין מועיל להם תשובה ולכן מסרה נפשה לכפר החטא.

והנה בסה"ק ישמח משה (פרשת שמות עה"פ ושמותם ד"ה והנ"ל) מבואר שהטעם שלא היה צריך אברהם אע"ה לשחוט את בנו בפועל, היה כיון **שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה** (קידושין לט:).

אולם מבואר בתוספות (קידושין שם) **דמחשבה טובה כמעשה נאמר רק בבני ישראל ולא באומות העולם.** והנה מבואר במפרשים (ספתי חכמים ועוד) **ששרה חשבה שיצחק אע"ה נשחט בפועל.**

ומעתה יבואר, דיש לומר שעד מעשה העקידה חשבה שרה שדינם **כישראל** שמועיל להם תשובה, ועל כן חשבה לתקן הכל על ידי תשובה, אולם בשומעה בשורת העקידה וחשבה שנשחט בנה בפועל, וראתה שלא הועילה מחשבתו של אברהם אע"ה להיות כמעשה כאילו נשחט, הבינה שדינם **כבני נח** שאין מחשבתם כמעשה, ומעתה לא תוכל לתקן הפגמים בתשובה, ולכן מסרה נפשה ומתה כדי לתקן הכל.

(מתוך קידושא רבה פרשת חיי שרה תשס"ג)

❖

אברהם לא הספיד את שרה כדי שלא להרהר אחר מידותיו של הקב"ה

וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ (כג, ב)

בסה"ק תפארת שלמה (פרשת חיי שרה ד"ה ויקם) כתב, שהטעם שבתחילה נאמר "**ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה**", אולם לבסוף "**ויקם אברהם מעל פני מתו**" ולא נאמר שאכן הספידה. משום שכשבא לספוד לה, בא היצר הרע והכניס בלבו שיהיה רע בעיניו מדוע עשה כך אלקים, וכשראה זאת אברהם אע"ה, נמנע מלהספידה וקם מעל פני מתו ודיבר דברים אחרים כדי שלא יעלה היצר הרע בלבו להרהר אחר מעשה השי"ת.

וכמו שידוע **שהרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע** היה מקפיד שלא לדבר אודות מלחמת העולם, כדי שלא יבואו לידי הרהור ח"ו אחר מידותיו של הקב"ה, ומיד כאשר נקלעו לשיחה בענין זה, העביר את הנושא לענין אחר.

ובזה אפשר לומר, שעל כן נכתבה תיבת "**ולבכתה**" ב"כ"ף" קטנה, מחמת שלא היה אברהם אע"ה מרבה בבכי, כדי שלא יהרהר ח"ו על מידותיו של השי"ת.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשנ"ז)

❖

קל להכניע גזירת המלך מאשר אדם פשוט

וְעֶפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת (כג, י)

ופירש רש"י, **אותו היום מינוהו שוטר עליהם, מפני חשיבותו של אברהם שהיה צריך לו עלה לגדולה.**

י"ל על פי המבואר **בסה"ק בני יששכר** (מאמרי כסליו טבת מאמר ד אות עט) **שיותר קל להכניע גזירתו של מלך מאשר להכניע סתם אדם שאינו מלך**, כי המלך אפילו אם הוא מאומות העולם, יש בקרבו איזה ניצוץ קדוש, ועל ידי שבני ישראל מתעוררים ביראת השי"ת, משפיעים יראה ופחד על הניצוץ הקדוש שאצל המלך הרוצה להרע

לבנ״י, וחוזר בו ומתבטלת גזירתו, ומה שאין כן בסתם אדם, ע״כ.

והנה אברהם אע״ה בא ליטול את המערה גם בעל כרחו של עפרון, וכדאיתא ברש״י (עה״פ גר ותושב אנכי עמכם) **אם תרצו הריני גר, ואם לאו, הריני תושב ואטלנה מן הדין, שאמר לי הקב״ה לזרעך אתן את הארץ הזאת.** וכדאיתא במדרש (שמו״ר לג, יז) שעפרון לא רצה ליתן את המערה לאברהם אע״ה עד שבני חת כפאוהו לכך.

ומעתה כאשר עפרון הוא אדם פשוט ולא מלך, אזי קשה מאוד להכניע את לבבו ולרצותו שיסכים למכור את מערת המכפלה, ועל כן סיבב השי״ת שבאותו היום יתמנה עפרון לשר ושופט, ואז יש בו ניצוץ של קדושה, ויוכל אברהם אע״ה להכניעו בנקל כאשר ישפיע על הניצוץ שבעפרון יראה ופחד, על ידי יראתו הגדולה של אברהם אע״ה מהשי״ת.

והנה מי שיש בכוחו להשפיע יראה ופחד על אחרים הרי הוא נקרא בשם אדם חשוב, וכדאיתא במדרש דכשאדם חשוב רואה אנשים חוטאים הרי הוא מונעם מן החטא.

וזהו הביאור ברש״י, **״אותו היום מינוהו שוטר עליהם״** היינו שסיבבו מן השמים שדייקא באותו היום שאברהם אע״ה רצה לקנות המערה, יתמנה עפרון לשופט. והטעם **״מפני חשיבותו של אברהם שהיה צריך לו״**, היינו שמפני שאברהם אע״ה שהיה בבחינת **״חשוב״** שיכול להשפיע יראה על אחרים, **״היה צריך לו״** לעפרון, לרצותו שיסכים למכור המערה, לכן סיבב השי״ת שיתמנה עפרון אז לגדולה בכדי שיוכל להכניעו בנקל.

וזהו הביאור גם בדברי רש״י בהמשך הפרשה **״ויקם שדה עפרון, תקומה היתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך״**. וי״ל הרמז, **״תקומה היתה לו״** שהסיבה שהיה אפשר לקומם השדה ולהוציאו מיד עפרון, היה מפני **״שיצא מיד הדיוט ליד מלך״** שמכיון שעפרון נעשה שר ומלך, יצאה השדה מיד הדיוט ונעשית עתה שייכת למלך, ולכן היה אפשר לאברהם אע״ה להכניעו בנקל ולהוציא השדה מידו.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חיי שרה תשנ״ח)

המתגבר על הנסיונות יקבל את שכרו בעולם הבא בדין

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה׳ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

איתא בספה״ק שהגם שצריך האדם לבקש מהשי״ת שיזכה לחוש טעם וחשק בתורה ותפילה, אך כאשר יזדמן לאדם קשיים טרדות והעבודת ה׳ באה לו מתוך יגיעה, אל יפול לבבו ח״ו אלא ידע שמהשמים עושים כן לטובתו שיתייגע בעבודת ה׳, כדי שאז יבוא לו שכרו בעולם הבא מצד הדין, ולא יהיה לו שכרו לנהמא דכיסופא, כי צער גדול הוא לאדם שמקבל שכר בחינם.

וזהו ״**ואברהם זקן**״ ואמרו במדרש (ב״ר נט, ו) ״**זקן, זה קנה שני עולמות**״, הרי שאברהם אבינו זכה **לעולם הזה ולעולם הבא**, והכונה בזה שמלבד מה שהיה לו כל טוב בעוה״ז, קנה גם שכר העולם הבא בדין, ולא אכל שם נהמא דכיסופא.

וכיצד זכה גם לשכר טוב בעולם הבא, על ידי "וה' **ברך את אברהם בכל**", ובמדרש (פס ז) **שהשלימו ביצרו**, שעל ידי העשרה נסיונות שניסה הקב"ה את אברהם אבינו, ועמד בכולן וכבש את יצרו לעשות רצונו ית' בלבב שלם, על כן היה אברהם ראוי לשכרו בעולם הבא בשלימות, ולא היה אצלו השכר בבחינת נהמא דכיסופא.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חיי שרה תשע"ז)

העוסק בתורה וחסד, יצרו מסור בידו

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

הנה אברהם אבינו ע"ה היה עוסק בתורה כמו שאמרו חז"ל (יומא כח:) **אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר ואברהם זקן בא בימים.** ובתורתו היה משפיע על אחרים לקרבם להשי"ת כמו שאמר הכתוב (בראשית יג, ה) **ואת הנפש אשר עשו בחרן**, ובתרגום יונתן **דשעבידו לאורייתא.** והיה עושה גמילות חסדים בעניני רוחניות.

והנה העוסק **בתורה** ובחסד יש בכוחו לנצח את היצר הרע, כמאמרם (ע"ז ה:) **"אשריהם ישראל, בזמן שעוסקין בתורה ובגמילות חסדים, יצרם מסור בידם, ואין הם מסורים ביד יצרם".**

ומעתה כיון שהיה אברהם עוסק בתורה ובגמילות חסדים, שעשה חסד ברוחניות לקרב אנשים תחת כנפי השכינה על כן היה יצרו מסור בידו, כמו שאמרו חז"ל (ב"ב יז.) **שלשה לא שלט בהן יצר הרע, ואחד מהם הוא אברהם אבינו.**

השמח בחלקו זוכה לאריכות ימים

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

פירשו בספה"ק "וה' **ברך את אברהם בכל**" שהיה אברהם אע"ה שמח בחלקו ומסתפק במה שיש לו, ולא התאווה לעוד, ועל כן היה לו הכל ולא חסר לו דבר, כי לאיש השמח בחלקו לא חסר כלום.

והנה האדם שהוא שמח בחלקו ואינו מקשה וטוען מדוע יחסר לו, הרי הוא זוכה לאריכות ימים. וכפי שאמר **והנה** "יום" הכוונה על מעשיהם של צדיקים **לקרב את ישראל אל אביהם שבשמים ולהשפיע עליהם ברוחניות.** כמאמרם (בר"ר ג, ח) עה"פ (בראשית ו, ה) **ויקרא אלקים לאור יום, אלו מעשיהם של צדיקים**, וכתב בספה"ק קדושת לוי (פרשת בראשית ד"ה רבותינו) שמעשיהם של צדיקים הכוונה **לקרב את ישראל בתוכחת מוסר אמרי נועם המתקבלין על הלב.**

וזהו רמז הכתוב "**ואברהם זקן**" ודרשו חז"ל שהיה יושב בישיבה ועוסק בתורה, ובזה גופא היה "**בא בימים**" שבא בתורתו להשפיע על בני אדם לקרבם תחת כנפי השכינה, שזהו **מעשיהם של צדיקים** הנקראים ימים.

ובזכות שעסק **בתורה וגמילות חסדים**, שהשפיע על אחרים תורה ועשה חסד ברוחניות "וה' **ברך את אברהם בכל**" ודרשו חז"ל (ב"ר נח, ז) **שהשלימו ביצרו.** שבכח זה היה יצרו מסור בידו.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תש"פ)

הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זי"ע שהטעם שזכה לאריכות ימים ושנים הוא משום שהיה תמיד שמח בחלקו ולא הקשה קושיות על הנהגת הבורא, כי מי שמקשה על הנהגת הבורא, אזי קוראים לו לשמים בכדי ששם יוכל להבין את הנהגת הבורא בעולמו.

וזהו ביאור הפסוק "**ואברהם זקן בא בימים**" אברהם אע"ה זכה לאריכות ימים, "**וה' ברך את אברהם בכל**" משום שלא הקשה על הנהגת הבורא והיה תמיד שמח בחלקו.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ו)

❖❖❖

התורה מגינה מהיצר הרע רק כשעוסק בה לשם שמים

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

כתב האור החיים הק' (ויקרא כו, ג) שזאת שאמרו חז"ל (סוטה כא.) **תורה מגינא ומצלא מיצר הרע**, הכוונה רק **כשעוסק בתורה לשמה**, אולם כשלומד שלא לשמה אין בסגולתה של תורה זו להגן מפני היצר הרע.

והנה נודע שכאשר עוסק **בתורה** הק' **לשמה** הרי זה **בבחינת יום**, ואילו כשעוסק בתורה שלא לשמה הוא בבחינת לילה, על דרך דאיתא בספה"ק (רמז הקדמת ממרי יוסף לספר ליקוטי תורה וע"ש) לפרש מאמר הכתוב (תהלים עד, טז) "**לך יום אף לך לילה**", שכאשר כוונת האדם בעשותו המצוה "**לך**" לבד, לשם שמים, נקראת מצוה זו "**יום**", אך כש"**אף לך**" כשכוונתו אף לשם שמים ומערב בזה גם שאר כוונות, מצוה זו היא בבחינת "**לילה**".

וזה שאמר הכתוב, "**ואברהם זקן**" ודרשו חז"ל (יומא כח:) שהיה **זקן ויושב בישיבה**, "**בא בימים**" והיה לימודו **לשם שמים** בחינת **יום**, ולכן "**וה' ברך את אברהם בכל**" ודרשו חז"ל (ילקו"ש רמז קג) **שהשליטו ביצרו**, שזכה להתגבר על יצרו ולשלוט עליו, כי לימוד התורה לשמה מציל מן יצר הרע.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשע"ב)

❖❖❖

כשעוסק בתורה יזכה לעושר וכבוד יחד עם אריכות ימים

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

הנה לכאורה הכיצד **יוכל להיות לאדם עושר וכבוד עם אריכות ימים**, הלא כיון שהנכסים מרבים דאגות כמאמר חז"ל (סוטה פ"ג מ"ח) "**מרבה נכסים מרבה דאגה**". הרי זה מביא לאדם קיצור ימים ח"ו **כדכתב הרמב"ם** (בפירוש המשניות סנהדרין פ"י) **שהדאגות מקצרים ימיו של אדם**, ורק בימות המשיח כשיסורו הדאגות והיגונות יארכו ימי האדם. ומעתה כיצד יתכן שיהיה לאדם עושר וכבוד יחד עם אריכות ימים.

ונראה לומר **שהעצה לזה הוא עפק התורה** המורידה ממנו כל הדאגות ומביאה את מדת הבטחון שידע שהכל הוא מאת השי"ת וידע להתפלל על כל דבר, כמאמר חז"ל (פסוה דרבי נתן כ) **כל הנותן דברי תורה על ליבו מבטלין ממנו הרהורי חרב הרהורי רעב, הרהורי יצר**

הרע, הרהורי עו"ג בשר ודם. וכן איתא (הגר"ח על משלי כג, יט) **לא נתן הקב"ה את התורה אלא כדי שיבטחו בו.** ואז יוכל לזכות לעושר וכבוד יחד עם אריכות ימים וזהו "**ואברהם זקן בא בימים**" ודרשו חז"ל (יומא כח:) שהיה זקן ויושב **בישיבה**, ועסק בתורה. ועל כן "**וה' ברך את אברהם בכל**", ופירשו הרמב"ן **והאבן עזרא**, שה' ברכו **באורך ימים** ועושר וכבוד. ומשום שבכח התורה ירדו ממנו כל הדאגות ויכל לזכות לעושר וכבוד יחד עם אורך ימים.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשס"א)

❖❖❖

כשנשפע שפע מצד הקדושה נשפע אף מידת ההסתפקות

וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

ובמדרש פליאה (פוס יל) **זהו שאמר הכתוב** (שמות כ, ג) **"אנכי ה' אלקיך.**

בסה"ק תפארת שלמה (פרקים כי תצא ד"ה ושמחת בכל הטוב) כתב, שלכאורה יש להבין כיצד יכול האדם להיות שמח במה שיש לו, והלא כשנשפע איזה שפע תיכף יבקש עוד ולא יסתפק במה שבידו, וכמאמר חז"ל (קה"ר ו) אין אדם מת וחצי תאותו בידו, וכן אמרו (קה"ר ו, יג) יש לו מנה רוצה מאתים.

אולם כתב, שכאשר משפיעים להאדם שפע מצד הקדושה, משפיעים לו אף את מידת ההסתפקות שירגיש שנשפע לו השפע בשלמות בלא שום חסרון כמו שנאמר אצל יעקב אע"ה (בראשית לג, יא) **"יש לי כל"**, ע"כ.

וזהו "וה' ברך את אברהם בכל" שהיה לאברהם אע"ה הכל בלא חסרון, ולכאורה הרי אין האדם מסתפק במה שבידו, לזה תירץ המדרש **"זה שאמר הכתוב, אנכי ה' אלקיך"**, שההשפעה באה לו מהבורא בעצמו, ולכן היה שמח בחלקו והיה לו הכל. **(מתוך נר ד' דחנוכה תשנ"ט)**

❖❖❖

הכח להתגבר על היצר הרע הוא על ידי "מחשבה טובה כמעשה"

וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

ובמדרש פליאה (פוס יל) **זהו שאמר הכתוב** (שמות כ, ג) **"אנכי ה' אלקיך.**

כל הכח שיש לאיש ישראלי להתגבר נגד היצר שלא ימנעהו מלקיים המצוה, בא מכח ההלכה שמחשבה הוי כמעשה.

וכמאמר הרה"ק מהר"י **מבעלזא זי"ע**, שבשעה שאיש ישראל מתחיל להתעלות בקדושה יש לו התנגדות גדולה מאוד מצד היצר הרע, והעצה לזה היא, שההתחלה תהא עבודתו **במחשבה**, שמזה אינו יודע שום נברא ואפילו המלאכים, וממילא אין לו אז שום התנגדות, וכשמגיע למעשה כבר אינו בהתחלה, כי הקב"ה **מצרף מחשבה טובה למעשה**, ויכול לקיים המעשה ולהיות בקדושה בלי שום התנגדות, ע"כ.

והנה זאת שמחשבה טובה מצטרפת למעשה, מרומז בדיבור ראשון (שמות כ, ג) "אנכי ה' אלקיך", ודרשו חז"ל (סנה קה.) ש**"אנכי"** ראשי תיבות **"אמירה נעימה כתיבה יהיבה"**. ויש לומר הכוונה, שכשיש לאדם **"אמירה נעימה"** מחשבה

הנקראת 'אמירה' כידוע, 'נעימה' לקיים מצוה, אזי "**כתיבה יהיבה**" הקב"ה כותבה לפניו ונחשב כמעשה, כדדרשו חז"ל (נדרים ו.) על הפסוק(מלאכי ג, טז) "**ויכתב** בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו", **חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.**

וזהו הביאור "וה' **ברך את אברהם בכל**", ודרשו חז"ל (ילקו"ש רמז קג) **שהשליטו ביצרו**, והיינו שהשי"ת נתן לו כח התגברות על היצר, ומפרש המדרש איך זכה לכח זה, "**זהו שאמר הכתוב אנכי ה' אלקיך**", ראשי תיבות "**אמירה נעימה כתיבה יהיבה**" שמרומז בזה שמחשבה טובה הוי כמעשה, מכח זה היה לו הכח לשלוט ביצרו שלא ימנעהו לעשות המצוות.

(מתוך מלוה מלכה פרשת תולדות תשנ"ה)

❖

על ידי עסק התורה יתגבר האדם על היצה"ר, ואז יסורו ממנו היסורים

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

ובמדרש פליאה (פוא יד) **זהו שאמר הכתוב** (שמות כ, ג) "**אנכי ה' אלקיך.**

כתבו בספה"ק (עיין בלשונות מכמה שערי הילולא פ"ד מענין זה) שבשעה שמגביר האדם את היצר טוב על היצר הרע, ומגביר את הימין על השמאל. אזי מעורר כדוגמת זאת אף למעלה שיתגבר הימין על השמאל וכוחות הדין יהיו נכנעים לפני מדת החסד, ויהיה נשפע חסד ורחמים לעולם.

ובזה יובן מה שאמרו חז"ל (נדרים ה.) **כל העוסק בתורה יסורים בדילים הימנו.** דהנה על ידי עסק התורה יוכל האדם להתגבר על יצרו הרע, וכמאמר חז"ל (קידושין ל.) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. ועל ידי שמתגבר על היצר הרע נשפע חסד ורחמים לעולם. **ועל כן כל העוסק בתורה יסורים בדילים הימנו כי** יהיה נשפע עליו מידת הרחמים ויסורו היסורים והדינים מעליו.

והנה שם "הוי"ה" מורה על מדת הרחמים והחסד, ושם "**אלקים**" מורה על מדת הדין. ואילו "**ה' אלקים**" מורה על תגבורת מדת החסד על מדת הדין, וכמו שפירש רש"י (בראשית ג, כד) **ה' אלקים, רחום בדין.**

וזהו ביאור הפסוק "**ואברהם זקן בא בימים**" ודרשו חז"ל (יומא כח:) שהיה יושב בישיבה ועוסק בתורה. ובכח עסק התורה "וה' **ברך את אברהם בכל**" ודרשו חז"ל (ב"ר נט, ז) שהשליטו ביצרו, והיינו שעל ידי עסק התורה נכנע היצר הרע. ועל זה מסמיך המדרש "**זהו שאמר הכתוב אנכי ה' אלקיך**", שעל ידי ששלט ביצרו והגביר את הימין על השמאל, פעל דוגמתו גם למעלה שמדת החסד תגבר על מדת הדין בבחינת "ה' אלקיך".

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ו)

❖

מי ששוה אצלו כשיש לו טוב או רע אין חסר לו מאומה

וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

ובמדרש פליאה (פוא יד) **זהו שאמר הכתוב** (שמות כ, ג) "**אנכי ה' אלקיך.**

כאשר שוה אצל האדם בין כשיש לו טוב ובין כשיש לו רע ח"ו, והוא מסתפק בחלקו, אזי יהיה לו הכל ולא יחסר לו דבר, משום שהוא שמח בכל הבא עליו

ותמיד יהיה שמח בחלקו, וכמאמר חז"ל (פנחס ז, ח) איזהו עשיר השמח בחלקו, וכמבואר **בסה"ק תפארת שלמה** (פרשת כי תצא ד"ה ושמחת) שהאדם השמח בחלקו יש לו הכל בשלימות ואין חסר לו מאומה. אולם האדם שמתאונן בבוא עליו רעה, ואינו שמח בחלקו, אזי תמיד יחסר לו ויתאווה לעוד, וכמאמר חז"ל (קהלת רבה ו, לד) אין אדם מת וחצי תאוותו בידו.

וכן פירש **הבעש"ט** הק' זי"ע את הפסוק (תהלים טז, ח) **"שויתי ה' לנגדי תמיד"**, **"שויתי"** שצריך שיהיה שוה אצל האדם, **"ה'"** בין כאשר שולט עליו שם "הוי"ה" שהוא שם הרחמים, **"לנגדי"** ובין כשהכל הולך נגד רצון האדם, תמיד צריך שיהיה לאדם טוב, ולא יקשה קושיות על הנהגת הבורא, ע"כ. וכשיגיע האדם למדריגה זו שתהיה שוה אצלו הרעה והטובה, יהיה לו כל טוב ולא יחסר לו דבר.

וזהו ביאור הפסוק **"וה' ברך את אברהם בכל"** השי"ת בירך את אברהם שיהיה לו הכל ולא יחסר לו דבר, והכיצד זכה לזה, לזה הסמיך במדרש את הכתוב **"אנכי ה' אלקיך"** שכיון שהיה שוה אצל אברהם אע"ה בין כאשר היה "ה'" מדת הרחמים, ובין כאשר היה **"אלקיך"** מידת הדין, והיה תמיד מסתפק בחלקו, על כן היה לו הכל ולא חסר לו דבר.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ו)

המברך להשי"ת על הטובות שנתן לו, זוכה לקנין בהם

וַיַּקְחוּ הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְּמַלִּים מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל טוּב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ (כד, י)

אם אין האדם מקפיד לברך על הנאות וטובות העולם הזה, הוא מורה שאינו נותן לליבו שהכל נשפע מהשי"ת, וכביכול גוזל להקב"ה, שגוזל הטובות בדעתו ואינו מייחס אותם להשי"ת. כדאמרו (ברכות לה.) **כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה**, ופירש רש"י, **גוזל להקב"ה את ברכתו.**

אבל כשמקפיד לברך להשי"ת, הרי הוא יודע ומכיר שכל הברכות והטובות שיש לו, מה שאוכל ומה שנהנה, הוא מהקב"ה, ער ווייסט אז אלעס איז פון אויבן, א מענטש קען אליין גארנישט. אז הוא קונה את הדבר לעצמו, כמאמרם (סנ פנמ') **רבי לוי רמי, כתיב** (תהלים כד, ו) **לה' הארץ ומלואה, וכתיב** (שם קטו, טז) **השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, לא קשיא כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה.** **והנה** איתא **בספה"ק** (קדושת לוי בפרשתינו ד"ה ג"ש שמפני, ועוד) **ד'גמלים'** הוא רמז **לגמילות חסדים.** ולדרכינו יש לפרש דקאי על **חסדי השי"ת על האדם**, שצריכים לזכור תמיד שהכל בא ממנו ית'.

וזהו שכתוב **"מגמלי אדוניו"**, שהכיר ושם אל ליבו תמיד ש**"הגמלים"** היינו הגמילות חסד, הם **"מגמלי אדוניו"** הכל הוא מהשי"ת אדון הכל [ע"ד אמרם (ברכות ז:) שאברהם קרא להשי"ת אדון], ער האט א גאנצע צייט געלויבט דעם אייבערשטן, ער האט געוויסט אז יעדע גמילות חסד אלעס קומט פון אויבן, קיין שום מענטש טוהט נישט אליין גארנישט.

ועל זה פירש רש"י, **"ניכרין היו משאר גמלים"**, שהגמילות חסד שזכה לה אברהם היתה ניכרת מהחסדים שזוכים להם שאר בני אדם. **"שהיו זמומין מפני הגזל"** שהשפעת החסדים שהשפיע לו השי"ת היו נקיים מן הגזל, כי אברהם אבינו הודה להשי"ת על כולם והכיר שממנו באו

לו, היפך ממי שאינו מברך ואינו זוכר שהכל בא ממנו שהוא גוזל להקב"ה.

וזה שהמשיך הפסוק "**וכל טוב אדוניו בידו**", שכיון שהודה להשי"ת, לא זו בלבד שאינו נקרא גזלן, אלא אף כל הטובות שקיבל מאת אדון כל, היו בידו וברשותו שהיה לו קנין בהם.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חיי שרה תש"פ)

❖❖❖

הצדיקים השפיעו הרהורי תשובה בכח קדושת שב"ק

וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעַיִן (כד, מב)

וכתב רש"י, יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים.

י"ל הרמז בדברי רש"י ז"ל, על פי מה שנודע, שאצל **הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע** היו המשרתות מתפייסות ביניהן בכל ערב שבת קודש, כי מגודל קדושת השבת שהשפיע הרה"ק זי"ע בביתו, היו המשרתות מבקשות מחילה ומתפייסות ביניהן ונהגו כבוד זה בזה.

והנה איתא בזוהר הק' (פ"ג פח:) שיום השבת הוא יומא דאורייתא, ולפי זה יש לומר ש"**תורתן של בנים**" **רומז על יום השב"ק** שהוא יומא דאורייתא.

וזהו הרמז "**יפה שיחתן של עבדי אבות**" אף שיחתן של עבדי ושפחות הצדיקים נתייפתה ונתעלתה, והתפייסו זה עם זה, "**מתורתן של בנים**" על ידי יום השב"ק יומא דאורייתא, שבו השפיעו הצדיקים הרהורי תשובה עד שאף השפחות נתפייסו ביניהם.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תש"ע, לאנדאן)

❖❖❖

בכח קדושת התורה יוכל להתנתק אפילו מעוון ע"ז

וַיְהִי כִּרְאֹת אֶת הַנֶּזֶם וְאֶת הַצְּמִדִים עַל יְדֵי אֲחֹתוֹ וגו', וַיֹּאמֶר וגו' וְאָנֹכִי פִּנִּיתִי הַבַּיִת (כד, ל- לא)

ופירש רש"י, מעבודת אלילים.

יש לבאר מה טעם פינה לבן את הבית מעבודה זרה בראותו את הנזם והצמידים.

דהנה מי שנשקע בעוון ע"ז רח"ל, לא יוכל להתנתק מזה לעולם, לבד אם יעסוק בתורה הק'. כמאמר **הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע** (עיין ספר הסקירות, מורה עמ' שע"ד) על מאמר חז"ל (ע"ז יז.) בפסוק (משלי ג, יט) "**כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים**", שכל הפורש ממינות מת. שזאת שאי אפשר לפרוש ממינות ומבאר ד"**כל באיה לא ישובון**" הוא רק כש"**ולא ישיגו ארחות חיים**" כשלא יעסקו בתורה הק', אולם כשיעסקו בתורה הק' יוכלו להתנתק אפילו מחטא ע"ז.

והנה כאשר נתן לה אליעזר את הצמידים הרומזים לתורה הק', כמו שפירש רש"י, "**שני צמידים רמז לשני לוחות מצומדות**", או אז הכניס בה את כח התורה הק', ולכן בראות לבן את הצמידים על ידי אחותו שבזה הכניסה לביתה את כח התורה, מיד פינה את הבית מעבודת

אלילים כיון שכח התורה גירש את טומאת ע"ז. (מתוך פרשת חיי שרה תשנ"ד)

המכניע לבבו יהיה מקום בליבו לחשוב על טובת חבירו

וְאָנֹכִי פִּנִּיתִי הַבַּיִת וּמָקוֹם לַגְּמַלִּים (כד, לא)

כדי שירחם האדם על הבריות באמת, עליו להכניע את לבבו שלא יהיה עסוק כל היום לחשוב בטובת עצמו וברצונותיו, ואז ישאר מקום בליבו לחשוב על זולתו ולהיטיב עמו, אולם הנותן את דעתו אך ורק על טובת עצמו לא יהיה מקום בלבבו לרחם על הבריות.

כדפירשו צדיקים (עלי אורות נפש הרה"ק מהר"ש מנעלוף זי"ע) **הפסוק** (משלי כז, יט) **כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם,** כשם שאי אפשר לראות את הפנים משתקפים במים כשיעמוד בקומה זקופה אלא רק כשיכוף עצמו למים, כן הוא "**לב האדם לאדם**" כן הוא בין אדם לחבירו שאם יעמוד לעצמו בקומה זקופה לא יוכל להתחבר עם חבריו כאחד ולרחם עליהם.

ומעתה יתבאר, "**ואנכי פיניתי הבית**" ופירש רש"י מעבודת כוכבים, והיינו שפינה את ליבו ממידת הגאוה, כדביאר **בסה"ק דגל מחנה אפרים** (נפקוק זה) ד"**בית**" קאי על לב האדם, כדאמרו **בזוהר הק'** (פ"ו סג:) **בית דא ליבא. ועבודת כוכבים** רומז על **גאוה** כמאמרם (סוטה ה.) **כל המתגאה כאילו עובד עבודת כוכבים,** ומעתה "**ואנכי פיניתי הבית**" מעבודה זרה, הכוונה שפינה ליבו ממידת הגאוה.

ועל ידי זה "**ומקום**" נשאר מקום בלבו "**לגמלים**" לעשות חסד עם חבירו, כמבואר **בסה"ק קדושת לוי** (נפרשתינו ד"ה ויאמר) **דתיבת גמלים רומז לגמילות חסד.**

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חיי שרה תשע"ג)

כשמכוון לאמת זוכה לשמחה

וְיִצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי (כד, סב)

בעת שגומרים שידוך עושים שמחה גדולה, והטעם בשמחה זו, יש לומר כמבואר **בסה"ק נועם מגדים** (נפרשתינו) לפרש הפסוק שלפנינו, שההוכחה לאדם המחדש חידוש בתורה שהוא אכן חידוש נכון לאמיתה של תורה, וראוי לפני חי העולמים, הוא כאשר בא לו אז שמחה וחדוה בבחינת (תהלים יט, ט) "**פקודי ה' ישרים משמחי לב**", שזה ראיה שמהשי"ת בא לו חידוש זה ומתנת אלקים היא.

ופירש בזה "**ויצחק בא**" שמחה וצחוק בא לאדם, "**מבוא באר**" כשבא לו בראשו ביאור ופירוש חדש בתורה, וזה ראיה ש"**לחי רואי**" שחידוש זה ראוי לפני חי העולמים, והוא אמת, ע"כ.

ויש לומר שכן הוא בשידוך, שכל זמן שלא נגמר השידוך, ואין האדם יודע מהו השידוך האמיתי, אזי הוא מלא בספיקות ואין לו בהירות. אך כאשר נגמר השידוך ומתברר האמת, נכנס בלב האדם שמחה כמו שכתב **הרמב"ם** (בפגרת) **שאין שמחה כהתרת הספיקות.**

והראיה לזה הוא, השמחה שמרגישים בעת מציאת הזיווג הנכון, שהרי הזיווג הוא דבר הבא מהשי"ת כמבואר בחז"ל (מו"ק יח:, סוטה ב.), וכשמוצא את הזיווג המזומן לו מן השמים, בא לשמחה גדולה,

וזה ראיה שכיוון לדעת המקום וזכה לזיווגו האמיתי.

והנה "**באר**" רומז לשידוך, כמאמרם (שמו"ר פ, ג) **שלושה נזדווגו להם זיווגיהם מן הבאר, אברהם יצחק ויעקב.**

ומעתה יתפרש, "**ויצחק בא**" כשבא צחוק ושמחה, "**מבוא באר**" בעת כשמוצא הזיווג הנכון, זה ראיה ש"**לחי רואי**" שכיוון לדעת חי העולמים, והוא השידוך האמיתי מהשמים.

(מתוך שמחת התנאים לבנו בכורו הרה"צ צבי אשר שליט"א, אור לז' אלול תשנ"ג)

מעלת לימוד תורה קודם התפילה

וְיִצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי וגו' וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה (כד, סב-סג)

בספה"ק (הובא בשם הרה"ק הצני יעקב זי"ע, בספר דברי תורה, מונקאטש, מהדו"ק מות יט) הפליגו בגודל מעלת לימוד התורה קודם התפילה, שכשהאדם לומד קודם התפילה מעלים מלאכי השרת את תפלתו לפני השי"ת, ורמזו זאת בתיבת "**גמרא**" שהיא ראשי תיבות "**גבריאל מיכאל רפאל אוריאל**", שהם מעלים לפני ה' את תפילת הלומד גמרא קודם התפלה.

ונראה לומר שהטעם בזה שלימוד התורה קודם התפילה מועיל לקבלת התפילה. הוא כי על ידי לימוד התורה בא האדם לידי שמחה, וכפי שכתוב (תהלים יט, ט) "פקודי ה' ישרים משמחי לב". ואז סימן הוא שתפילתו מקובלת, וכפי שכתב **בספר חסידים** (סי' יח) שהמתפלל מתוך שמחה תפילתו מקובלת.

העצה להצליח בתורה הוא תפילה יחד עם התמדה

וְיִצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב. וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה גְמַלִּים בָּאִים (כד, סב-סג)

מלבד מה שמבקש כל אחד ומתפלל שהשי"ת יפתח ליבו בתורתו הק', בנוסף צריך גם להרבות בישיבה ולהגות בתורה הק', ואז אכן יזכה האדם לאור התורה, כי הא בלא הא לא סגיא, כמאמרם (נדה ט:) **דצריך הן לבקש רחמים ממי שהחכמה שלו והן להרבות בעסק התורה** ואז ימלא ה' חפצו ויתן לו חכמה.

וכתב **הגה"ק החפץ חיים זי"ע** (נפקדו שם עולם מ"פ פ"כ) **משל למה הדבר דומה,**

וזהו ביאור הכתוב "**ויצחק בא מבוא באר לחי רואי**" יצחק אע"ה עסק בתורה הק', וכפי שתירגם יונתן בן עוזיאל, "ויצחק הוה אתי מבי מדרשא", "**ויצא יצחק לשוח בשדה**" ולאחר שעסק בתורה הלך יצחק להתפלל.

וזהו שאמר המדרש (ב"ר ס, טו) "**צפית ידו שטוחה בתפלה**" כאשר ראתה רבקה את יצחק מתפלל לאחר עסקו בתורה, "**אמרה ודאי אדם גדול הוא**" אמרה שבוודאי מתפלל הוא מתוך שמחה [כי המקיים מצות מתוך שמחה נקרא "**אדם גדול**" כמאמר חז"ל (נדרים ט:) "אדם גדול הוא ושמח במצות"] ועל כן מתקבלת תפילתו.

(מתוך קידושא רבה פרשת חיי שרה תש"ס)

לעני שפגע ברחוב בבעל הבית נגיד, ויאמר לו אולי אמצא חן בעיניך ותלווני חמש רובל שאוכל לעשות עסק פלוני. ויען לו הבעה"ב אכן מסכים אני להלוותך, בוא אלי לביתי בשעה החמישית ואתן לך כחפצך, ויהי בבוא הזמן וימתן בעה"ב אל העני ולא בא. למחרת היום שוב פגעו העני לבעה"ב ברחוב העיר ויאמר לו אילו היה כבודו מלוויני המעות כבר הייתי יכול להתחיל להשקיע ולהרוויח מעט להשיב את נפשי. ויען בעה"ב ויאמר הלא אמש קבעתי עמך שתבוא אל ביתי ולמה לא באת, ועכ"פ תוכל היום לבוא אל ביתי בשעה החמישית ואתן לך המעות. ויצמצם העשיר להיות בביתו בשעה היעודה בשביל ליתן המעות לעני, אך סוף דבר שגם ביום השני לא בא.

ויהי ביום השלישי, שוב פגע העני בבעל הבית ברחוב ויאמר לו אילו היה כבודו מלווני היה מחייני בזה, געו בו הבעה"ב, הלא גם תמול גם שלשום המתנתי עליך, ואני חפץ למלאות רצונך ולמה זה לא באת, אין זה אלא שבאמת לא דוחק לך אלו המעות ואין רצונך בהם, על כן נתעצלת לילך איזה פסיעות לביתי לקחת המעות.

והנמשל הוא, שכאשר נתבונן, אנו מתנהגים באופן זה ממש עם הקב"ה, שאנו מבקשים בכל יום "**אבינו מלכנו וכו' כן תחננו ותלמדנו וכו', אבינו אב הרחמן וכו' רחם עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל וכו' והאר עינינו בתורתך וכו'**". וכן אנו מתפללים בתפלת שמו"ע "**חננו מאיתך דעה בינה והשכל**", וכיוצא בזה אנו מבקשים בתפילת ובא לציון "**הוא יפתח ליבנו בתורתו וכו'**". ובוודאי על בקשות אלו הקב"ה מסכים ואומר מי יתן והיה לבבם לבוא אל ביתי וללמוד תורתי, ואז אתן להם אור עינים בתורה לפתוח ליבם להבין ולהשכיל בתורה. אבל באמת בעוה"ר הדבר מצוי שאחר התפלה פונה האדם לביתו ולעסקיו ולא לבית המדרש, ואינו שם אל ליבו מה שמתחלה ביקש מהקב"ה, ולמחרת שוב חוזר ומבקש מהקב"ה שיאיר עיניו בתורתו, וחוזר ורץ לביתו ועסקיו בלא שישב לעסוק בתורה.

וזהו ביאור הכתוב "**ויצחק בא מבוא באר לחי רואי**", ובתרגום יונתן **ויצחק הוה אתי מבי מדרשא דשם רבא**, שהיה עוסק בתורה, "**והוא יושב בארץ הנגב**" נגב רמז לחכמה [כמו שאמרו חז"ל (ב"ב כה:) הרוצה להחכים ידרים] והיינו שהרבה בישיבה לעסוק בחכמת התורה. ויחד עם זאת "**ויצא יצחק לשוח בשדה**" ופירש רש"י, **לשון תפילה**, שהיה מתפלל שה' יתן חכמה בפיו.

ועל ידי שעשה שניהם גם יחד, שעסק בתורה וביקש בתפילה, על ידי זה "**וישא עיניו וירא והנה גמלים באים**" ופירש בסה"ק **קדושת לוי** (נפרשתינו ד"ה ושמעני) **שגמלים** הוא מלשון **גמילות חסדים**, והוא רמז לחסדי המקום ב"ה. והיינו שהשי"ת גמל עמו כחסדו להשפיע עליו אור התורה, **דכשעוסקים בתורה יחד עם תפילה על הצלחה בתורה, זוכים להצלחה גדולה בתורה.** (מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשפ"ב)

צדקה בשמחה מעורר רחמים

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה גְמַלִּים בָּאִים (כד, סג)

האדם המקיים את מצוות ה' מתוך שמחה ואהבה, מיט הארץ, מעורר בזה שמחה ונחת רוח גדול מאוד בגבהי מרומים, ואז נמשך רחמים וחסדים בעוה"ז, כדאיתא **באור החיים הק'** (דניאל ז, יג) שבשעה שבני ישראל מעוררים שמחה ונחת רוח לפני השי"ת, נמשך חסדים בעולם הזה, כי כשהוא ית"ש שמח, כל העולם בשמחה וששון.

וביותר במצות צדקה וגמילות חסדים, המסוגלים להמשיך חסד וצדקה בעולם כמאמר המשנה (פאה פ"א מ"א) **שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא.**

אמנם כתב **רבי חיים ויטאל זי"ע** (שער המצוות דף ח:) שכל סגולת הייעודים הטובים בשכר המצוות הם בתנאי שמקיים אותם בשמחה ובטוב לבב. וכן במצות צדקה וגמילות חסדים הממשיכים צדקה וחסד בעולם הזה, צריך לעשותם בכל ליבו מתוך שמחה ורצון לעזור לרעהו ולשמח את נפשו, ואז יתעוררו רחמים וחסדים בעולם בזכות מצות הצדקה.

וזהו שאמר הכתוב **"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב"** שיצא לפנות ולסלק את **הדינים** הנקראים **ערב**, ולעורר **רחמים** על בני ישראל [כמו שפירש כאן בסה"ק אוהב ישראל]. ומהו הדרך לפנות כל הדינים ולהמשיך רחמים **"וירא והנה גמלים באים"** ואמרו חז"ל (ממד"ר ג, ד) **אין והנה אלא לשון שמחה.** וכתבו בספה"ק (קדושת לוי בפרשתינו ד"ה שמפני) **שגמלים** הוא רמז **לגמילות חסדים.** וזהו **"והנה גמלים"** על ידי שעוסקים בצדקה וחסד מתוך שמחה, פועלים לסלק הדינים ולעורר רחמים וחסדים בעולם.

צדיקים היו עוסקים בצדקה וגמילות חסדים בכל לבבם ובכל נפשם, וידוע **שהרה"ק מראפשיץ זי"ע** היה מרבה בצדקה וחסד והיה עוסק בזה בכל לבבו ובכל נפשו באופן אי אפשר להשיג. וצדיקים אמרו עליו, שכל כך היה כל ליבו לעניי, עד שהיה אומר לעניי שנותן לו במתנה אף את הזכות של נתינת הצדקה, כל כך היה מוסר עצמו לזולתו עד שנתן הכל גשמיות ורוחניות עבור השני. אין יודעים כמה גדול כח צדקה וחסד, וואס טייטש א טובה פאר יענעם, צדקה בגשמיות וברוחניות, ובפרט כשהאדם עושה זאת בכל ליבו ונפשו מתוך שמחה ורצון שאז הוא באופן נעלה ביותר.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשפ"ג)

כשהפרנסה מגיעה על ידי תפילה אין מנכין מזכויותיו

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה וגו', וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתַּרְא אֶת יִצְחָק (כד, סג-סד)

ובמדרש (ב"ר ס, טו) **אמר רב הונא, צפית ידו שטוחה בתפלה, אמרה ודאי אדם גדול הוא.**

נראה לבאר, בהקדים ביאור המחלוקת בין רב יוסף לאביי, באדם שנעשה לו נס, אם הוא דבר גדול, או שמא הוא דבר גרוע.

דאיתא (סנה׳ נג:) **מעשה באדם אחד שנעשה לו נס, אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס. אמר ליה אביי, אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית.** וביאר **המהרש״א** (נה״ח) שאדם זה גרוע הוא, כיון **שמנכים לו מזכיותיו** על ידי הנס הזה.

ובביאור המחלוקת יש לומר, דהנה הא שעל ידי נס מנכין לו מזכיותיו, הוא דייקא כאשר הנס בא מאתערותא דלעילא בלא תפילה. אבל אם בכח תפילתו או צדקתו זוכה לנס, זה לא נקרא כלל נס ואין מנכין לו מזכיותיו.

כדאיתא בגמרא (קידושין כט:) **״שמע אביי דקא הוה אתי** [רב אחא בר יעקב], **הוה ההיא מזיק בי רבנן דאביי** [בית מדרשו], **דכי הוו בתרין אפילו ביממא - הוו מיתזקי. אמר להו, לא ליתיב ליה איניש אושפיזא** [לרב אחא בר יעקב, ויהיה מוכרח ללון באותו בית מדרש] **אפשר דמיתרחיש ניסא** [ויהרוג את המזיק]. **על בת בההוא בי רבנן, אידמי ליה כתנינא דשבעה רישוותיה, כל כריעה דכרע, נתר חד רישיה״** [ובכך הרג את המזיק].

והקשה המהרש״א (נה״ח) היאך דחה אביי אותו למקום סכנה על הספק - דשמא יתרחש ניסא, וגם אם יתרחש ניסא יהיו מנכין לו מזכיותיו. ויש לומר **דודאי סמך אביי על חסידותו, ושמתוך תפלתו לא יהיה ניזוק ויהרוג את המזיק, ואין זה מקרי נס.**

ונמצא דיש שני עניני ניסים, **א.** נס הבא מלעילא, בלא זכות בעל הנס, ואז מנכין לו מזכיותיו. **ב.** שהנס בא בכח התפלה, ואז אין מנכין לו מזכיותיו.

ובזה יתבאר מחלוקת רב יוסף ואביי, דרב יוסף סבר שהאדם הלזה שנעשה לו נס, הקדים תפלה קודם הנס, ולכן אין מנכין לו מזכיותיו, ולכן אמר **״כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס״.** אבל **אביי** סבר שהיה הנס באתערותא דלעילא, לא מחמת תפילתו או חסידותו, ואז מנכין לו מזכיותיו, ולכן אמר **״כמה גרוע אדם זה שנעשה לו נס״.**

והנה הפרנסה שהשי״ת משפיע לבנ״י הוא ענין של נס, כדאיתא (פסחים קיח.) **קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף.** ופירש רש״י, **כלומר נס גדול עושה לו הקב״ה למי שנותן לו מזונות כאשר עשה לישראל שקרע להם ים סוף, ונפקא מינה למבעי רחמי.**

ולהאמור לעיל נמצא, שכאשר נס הפרנסה בא בסתם, אז מצד אחד נשפע לו פרנסה אבל מצד שני מנכין לו מזכיותיו עבור זה. אבל הפרנסה הבאה בכח התפלה - אין מנכין לו מזכיותיו עבור זה. וזהו הרמז ברש״י **״נס גדול עושה לו הקב״ה למי שנותן לו מזונות, ונפקא מיניה למיבעי רחמי״**, שכיון שהוא נס גדול ומנכין לבעל הנס מזכיותיו, על כן צריך למיבעי רחמי, שיתפלל עבור פרנסה ובכך לא יהיו מנכין מזכיותיו.

ומעתה יתבאר, **״ויצא יצחק לשוח בשדה״**, ופירש הרה״ק החוזה מלובלין זי״ע (זכרון זקם טז) **״להתפלל על שפע פרנסה, הוא כמו שדה לעשות פירות להמשיך מזונות״.**

ולדברינו יבואר, שכיון שהפרנסה היא **נס** ויש חשש **שינכו לו** מזכיותיו, לכן רצה להתפלל על הפרנסה,

שיהא הנס בכח התפלה, ואזי אין מנכין לו מזכיותיו.

ועל זה אמר המדרש "**צפית שידו שטוחה בתפלה**" שהוא משפיע את הפרנסה בכח התפלה ולא על ידי נס סתם, "**אמרה ודאי אדם גדול הוא**", שאצלו נאמר "**כמה 'גדול' אדם זה שנעשה לו נס**", ולא כמה גרוע אדם זה, כיון שלא מנכין לו מזכיותיו.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשנ"ח)

המקיים מצוות בשמחה זוכה לשכר בהאי עלמא

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה וגו', וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא אֶת יִצְחָק (כד, סג-סד)

ובמדרש (ב"ר ס, טו) **אמר רב הונא, צפית ידו שטוחה בתפלה, אמרה ודאי אדם גדול הוא.**

איתא מהגה"ק **החתם סופר זי"ע** (תורת משה פר' פינחס ד"ה פינחס) **לבאר הטעם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא**, משום שצריך הוא את שכר המצות בשביל שיהיה לו סיוע לקיים עוד מצות כמאמרם (מגלה פ"ד מ"ג) **ששכר מצוה מצוה**, ולא ירפה ידיו מעבודת הקודש לעולם.

והנה איתא **במדרש שמואל** (מגלה שם) שהאדם המקיים המצות בשמחה, תעשה השמחה רושם בנפשו ותעורר אותו לקיים תמיד עוד מצות ולילך מעלה מעלה. **ומעתה**, המקיים מצוות בשמחה יוכל לקבל שכר אף בהאי עלמא, כי השמחה במצוה תביאהו לקיים עוד מצות, ואינו צריך את שכר המצוה בשביל שיבוא לקיים עוד מצוות.

וזה הביאור "**ויצא יצחק לשוח בשדה**". ובגמרא (ברכות כו:) **אין שיחה אלא תפלה**, היינו שעמד אז להתפלל. וידוע שעיקר התפלה הוא להמשיך שפע בעולם הזה, כמו שכתב רש"י (שבת י. ד"ה חייו) **דתפלה צורך חיי שעה היא, לרפואה לשלום ולמזונות.** וכן איתא מהחוזה הק' מלובלין זי"ע (זכרון זשמ דף טו) לפרש **ויצא יצחק לשוח "בשדה"** להתפלל על **שפע פרנסה** שהוא כמו שדה, לעשות פירות להמשיך מזונות.

ועל זה אמר המדרש, "**צפית שידו שטוחה בתפלה**" ומתפלל על שפע בעולם הזה, "**אמרה ודאי אדם גדול הוא**" ומקיים המצוות בשמחה, ד"**אדם גדול**" מיקרי מי ששמח במצות, כדאיתא בגמרא (ברכות ט.) "**אדם גדול הוא ושמח במצות**". ועל כן הוא יכול להתפלל על שפע בעולם הזה, כי המקיים מצות בשמחה יוכל לזכות לשפע בעולם הזה.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת תולדות תשס"ג)

הנזהר בברכות - מתקבלת תפילתו

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה וגו', וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא אֶת יִצְחָק (כד, סג-סד)

ובמדרש (ב"ר ס, טו) **אמר רב הונא, צפית ידו שטוחה בתפלה, אמרה ודאי אדם גדול הוא.**

ולהבין השייכות, דכיון שידו שטוחה בתפילה הרי זה סימן שהוא אדם גדול.

וי"ל, דאיתא בגמ' (ברכות לה.) **"אמר רבי חנינא בר פפא, כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה**

וכנפת ישראל" הרי דמי שנהנה מהעוה"ז בלא ברכה הוא גזלן.

ואיתא (שמו"ר כג, ג) **"מי שידיו מלוכלכות בגזל הוא קורא להקב"ה ואינו עונה אותו, למה שתפילתו בעבירה".** והחפץ שתפילתו תתקבל צריך להיות נקי מגזל.

נמצא שהנהנה מן העוה"ז בלא ברכה אין תפילתו מתקבלת, כי דינו כגזלן. ואילו מי שנזהר בברכות, הוא נקי מעוון גזל, ותפלתו מתקבלת ברצון לפני השי"ת.

ובזה יתבאר מאמרם (תענית ח.) **"מי שיש לו חולה בתוך ביתו יתפלל וכו', ואם התפלל ולא נענה, ילך אצל חסיד שבדור וירבה עליו בתפילה".** ומשמע דהחסיד יש לו כח התפילה. **והטעם בזה,** כי חסיד הוא מי שנזהר בברכות, כמאמרם (נדה קמא ב.) "האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות". ולכן ילך החולה אצל חסיד שבדור דייקא, שהוא זהיר במילי דברכות ותפילתו מקובלת, והוא יתפלל עליו.

והנה "אדם גדול" הוא מי שמקפיד על ברכות, כדאיתא (ברכות לח.) **"אדם גדול הוא ובקי בברכות הוא".**

ובזה מבואר המדרש **"ותשא רבקה את עיניה וגו', צפית ידו שטוחה בתפילה"**, שראתה את יצחק עומד ומתפלל, ומתקבלת תפלתו. כדאיתא (ברכות כו:) דיצחק אבינו תיקן אז תפילת המנחה, ותפילתו נתקבלה ברצון. ואיתא עוד (סס ו:) לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה, כי בתפלה זו האדם נענה יותר מבשאר תפילות. ולכן **"אמרה וודאי אדם גדול הוא"** שכיון שמתקבלת תפלתו, בוודאי הוא אדם גדול הבקי בברכות ולכן יש לו את כח התפילה.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשנ"ז)

צדיקים נענים קודם שמתפללים

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה וגו', וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתַּרְא אֶת יִצְחָק (כר, סג-סר)

ובמדרש (ב"ר ס, טו) **אמר רב הונא, צפית ידו שטוחה בתפלה, אמרה ודאי אדם גדול הוא.**

כתב בסה"ק בני יששכר (מאמרי חדר ה, ו ומאמרי כסלו טבת ג, כט) שכאשר הצדיק מתפלל להשי"ת על איזה דבר, אזי עוד קודם שמתחיל להתפלל, כבר מוסכם לפני השי"ת למלא משאלותיו, אולם אין הדבר נגלה עדיין לצדיק כדי שיתפלל על זה, מפני שתפילתו חביבה מאוד לפני השי"ת.

והנה בספורנו פירש **"ויצא יצחק לשוח"** שקודם שהתפלל על זיווגו, כבר נענה בתפילתו שהשי"ת הכין את זיווגו בחרן.

וזהו שיתבאר בדברי המדרש **"אמר רב הונא צפית ידו שטוחה בתפלה"** שרבקה אמנו ע"ה ראתה שידיו של יצחק אע"ה שטוחות בתפילה אפילו שכבר נענה קודם שהתפלל, **"אמרה ודאי אדם גדול הוא"** זה ראיה שהוא אדם גדול וצדיק, שכן הדרך אצל צדיקים שהקב"ה ממלא מבוקשם עוד לפני שהם מתפללים, ואינו מודיעם כדי שיתפללו לפניו, לפי שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים (יבמות סד.).

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חיי שרה תשס"ו)

בתפילת מנחה ניתן לפעול בדרך נדבה גם אם אינו ראוי

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב וגו' וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתַּרְא אֶת יִצְחָק (כד, סג-סד)

ובמדרש (ב"ר ס, טו) **אמר רב הונא, צפית ידו שטוחה בתפלה, אמרה ודאי אדם גדול הוא.**

איתא בסה"ק קדושת לוי (נפרשתינו ד"ה ופ"א) שתפילת מנחה שונה משאר התפילות, שכל התפילות הם חובה, אבל תפילת מנחה היא נדבה. כי תפילת שחרית צריך אדם להתפלל להשי"ת על שהחזיר לו הנשמה, וגם ערבית מחוייבים אנו להתפלל על מה שאנו נותנים להשי"ת נשמה בפקדון ומאמינים שהבורא הנאמן בפקדונו בוודאי יחזירנה לנו כרצונו. אבל תפילת מנחה שהיא באמצע היום אין סיבה מיוחדת להתפלל אז, רק שאנו מנדבים תפילה זו, ולכך נקראת בלשון "מנחה" ונדבה, ע"כ.

והנה כאשר אדם נצרך לישועה כל שהיא, פעמים שהוא אינו ראוי לישועה זו, ואז עליו לעשות דבר בבחינת נדבה אף שאינו מחוייב, כדי שירחמו עליו מהשמים ויתנו לו הישועה בנדבה אפילו שאינו ראוי, כמאמרם (שבת קנא:) **כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים.**

והעצה לזה הוא שיכוון בתפילת המנחה שהיא בנדבה, שאז גם השי"ת יתן לו ישועה בדרך נדבה, ויענה בתפילתו כדאיתא (נדרים ח:) **א"ר חלבו לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה, שאף אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה.**

והנה בתום' יו"ט (נדרים פ"ז מ"ג ד"ה ונדרך) מבואר, שהבנת התורה ואסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, הוא חסד ונדבה מאתו ית', ואין זה מגיע לאדם על פי דין.

ולכן יצחק אע"ה שתיקן תפילת מנחה שהיא נדבה, מובא עליו **בזוהר** הק' (זוהר תדצא נח, ועיין נמלר משה [מחזיקוב] פרשת תולדות עמ' תקמ"ד) שיצחק הוא רזא דתורה שבעל פה. שכיון שהוא תיקן תפילת מנחה שהיא נדבה, זכה לתורה בעל פה שהיא נדבה וחסד מהשי"ת.

והנה "**אדם גדול**" הכוונה לבקי בתורה שבעל פה, כמאמרם (ע"ז ד.) **משתבח רבי אבהו למיני ברב ספרא דאדם גדול הוא**, משום שידע **לפרושי במילתא דתנאי** בתורה שבעל פה.

ובזה יתפרש "**ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב**" שהתפלל מנחה בעת שאינו בוקר ואינו ערב, שזה תפילת נדבה שאין אנו מחוייבים להתפלל. ועל זה אמרו במדרש "**אמר רב הונא כיון שראתה ידו שטוחה בתפילה**" בזמן מנחה דוקא, "**אמרה ודאי אדם גדול הוא**" דידע במילתא דתנאי בתורה שבעל פה, שכיון שהתפלל תפילת נדבה, זכה לתורה שהיא חסד ונדבה מהשי"ת.

(מתוך אושפיזא דיצחק תשנ"ו)

הירא שמים יזכור תלמודו

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה וגו', וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתַּרְא אֶת יִצְחָק (כד, סג-סד)

ובמדרש (ב"ר ס, טו) **אמר רב הונא, צפית ידו שטוחה בתפלה, אמרה ודאי אדם גדול הוא.**

על ידי יראת שמים יזכור התורה שלומד, כדפירש בספר **שב שמעתתא** (בהקדמה) הפסוק (קהלת יב, יג) **"את האלקים ירא" על** ידי יראת שמים, **"ואת מצותיו שמור"** יזכור את התורה ומצותיה.

והנה אמרו חז"ל (נדרים לח.) **משתבחין ליה רבנן לרי' זירא על בר רב זביד דאדם גדול הוא ובקי בברכות.** הרי ד'אדם גדול' נקרא מי שהוא בקי וזוכר תלמודו.

והנה איתא **מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע**, שמזה שיצחק אע"ה התפלל בשדה, מוכח שהיה ירא שמים גדול, שהלא אמרו (נדרים לה:) **שאין להתפלל במקום פתוח**, שאז אין עליו אימת הבורא, ורק יצחק שתמיד היתה עליו אימת הבורא, יכל להתפלל בשדה.

וזהו ויצא יצחק לשוח בשדה, ובמדרש **"צפית ידו שטוחה בתפילה"** בשדה, שמזה רואים את גודל היראת שמים שבו, **"אמרה ודאי אדם גדול הוא"** שבקי בלימודו, כי על ידי היראת שמים זוכר תלמודו. **(מתוך מלוה מלכה פרשת ויצא תשנ"ה)**

כשהצדיקים מתפללים משרים יראה על כל הסובב אותם

וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתַּרְא אֶת יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמָל (כד, סד)

ובמדרש (ב"ר ס, טו) **אמר רב הונא, צפית ידו שטוחה בתפלה, אמרה ודאי אדם גדול הוא.**

כאשר הצדיקים מתפללים, הרי הם ממשיכים יראה ופחד ה' על כל הסובב אותם, מרוב גודל דבקותם בהשי"ת. וכפי המסופר (הובא בהקדמת בעש"ט עה"ת פרשת ו' בשם הרה"ק מהרי"ץ מקאמרנא זי"ע) **על** אחד מתלמידי הבעל שם טוב זי"ע, שבעת שהיה מתפלל, כל מי שנכנס לתוך ד' אמותיו היה מת וחולף מן העולם מרוב קדושת השכינה שהיתה שורה עליו בעת תפילתו.

וזהו ביאור הפסוק **"ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותיפול מעל הגמל"** כאשר ראתה רבקה את יצחק, נפל עליה פחד ורעדה עד שנפלה מעל הגמל.

ועל זה איתא במדרש, שהטעם שנפל עליה אימה ופחד הוא, כי **"צפית ידו שטוחה בתפלה"** שמכיוון שראתה אותו בעת תפילתו נפל עליה פחד ה', **"אמרה בודאי אדם גדול הוא"** ואז אמרה רבקה כי בודאי השכינה שורה עליו בשעת תפילתו [כי **"אדם גדול"** רומז על אדם שהשכינה שורה עליו, וכפי שפירשו חז"ל (ב"ר נג, יד) את הפסוק (בראשית כא, ח) **"משתה גדול", גדול העולמים היה שם.** וכמו כן אף "אדם גדול" הוא שגדול העולמים שורה עליו], ולכן נפל פחד על כל הסובב אותו.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חיי שרה תשנ"ח)

עיצה לקבלת התפילה

וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק (כה, ה)

איתא בספה"ק עיצה לקבלת התפלה, כי התפילה על עניני רוחניות מתקבלת תמיד ברחמים וברצון, אמנם בתפילה על דברים גשמיים יש לפעמים מניעות ועיכובים שלא תתקבל התפילה. והעיצה לזה הוא שגם כשמתפלל על צרכיו הגשמיים תהיה כוונתו בשביל עבודת ה', וכגון כשמתפלל על פרנסה תהיה כוונתו בשביל שיוכל לעבוד את השי"ת כראוי

בתורה ובתפילה בהרחבת הדעת, ואז תתקבל תפלתו.

ובזה פירש הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע (לקט ממרי קודש קדושים ד"ה והתקדמתם) הגמרא (תענית ח.) **"לחש ולא נענה מאי תקנתיה, ילך אצל חסיד שבדור וירבה עליו בתפלה".**

והיינו שאדם ש"לחש ולא נענה" בתפילתו על צרכי הגוף, **"ילך אצל חסיד שבדור"** אל חסיד המקדש את עיניו הגשמיות לשם שמים, וכשהחסיד ירבה עליו בתפילה בודאי תתקבל תפלתו ברצון ויענה, כי התפילה על חפצי שמים נענית מיד, עכ"ד.

והנה איתא בסה"ק **דעת משה** (פרשת מקץ ד"ה עוד נלענ"ד מילין) **שתיבת 'אשר'** מורה על **התפילה** [עיי"ש שהביא סמוכות לכך ופירש בזה הפסוק (במדבר יט, ג) זאת חוקת התורה 'אשר' צוה ה' וגו'].

והנה בזוה"ק (זוה"ק נח., ועיין כאן מקס [פוזוכוב] פרשת תולדות עמ' תקמ"ד) **איתא, שיצחק** הוא **סוד תורה שבעל פה.**

וזהו הרמז בפסוק **"ויתן אברהם את כל 'אשר' לו"** כלומר כל תפלתו [הנקראת אשר] שהתפלל 'לו' על עצמו, לצרכי גשמיות, היתה כוונתו **"ליצחק"** בשביל יצחק שהוא סוד תורה שבע"פ, היינו בשביל שיוכל לעסוק בתורה הק' כראוי. וכאשר האדם מכוין בתפלתו על גשמיות, שהוא נצרך לגשמיות כדי שיוכל לעסוק בתורה בודאי תתקבל מיד תפלתו ברצון. **(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשפ"ד)**

המחנך בניו לשם שמים מובטח שילכו בדרך הישר

וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם (כה, ז) **במדרש** (ב"ר סא, ז) **ואלה ימי שני חיי אברהם, כתיב** (משלי ג, יח) **יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, יודע ה' ימי תמימים זה אברהם שנאמר** (בראשית יז, ז) **והיה תמים, ונחלתם לעולם תהיה.**

וי"ל הרמז, דהנה איתא **בסה"ק דעת משה** (קדושין, פר' נח ד"ה ז"ש נח) **בשם הבעש"ט** הק' **זי"ע**, דמידת התמימות צריך להיות מנקודה הפנימית שבלב, דהיינו שיהיה ליבו תמים באמת עם השי"ת בלי שום שאלות ובלי שום חקירות, ולכן כתיב (דברים יח, יג) **"תמים" תהיה עם ה' אלקיך** בתי"ו דגושה, לרמז שהתמימות תהיה באמת מנקודה הפנימית שבלב, עכ"ד.

והנה כדי שיזכה האדם לחנך את בניו לתורתו ועבודתו ית"ש צריך שימחנך אותם באמת ובתמימות לשם שמים, וכמו שכתב **הגה"ק החתם סופר** (דרשות ח"ב דף שנ"ג טור ג) **על** הפסוק (משלי כב, ו) **"חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה"** שזה הבטחה לאב, שאם יחנך את בניו אזי גם כי יזקין לא יסור ממנה, ובתנאי שיהיה האב מחנך את בניו באמת לשם שמים אז מובטח לו שבניו ילכו בדרך הישר וגם כי יזקין לא יסור ממנה, עכ"ד.

וזהו דבר הכתוב **"יודע ה' ימי תמימים"** מי שלבו תמים עם השי"ת באמת ובלב שלם בחינת **"תמים"** בתי"ו דגושה [וכמאמר הבעש"ט הק' הנ"ל], הוא זוכה **"ונחלתם לעולם תהיה"** שבניו ילכו גם כן בדרך הישר, והתמימות והיראת

שמים תעבור גם לבניו ולבני בניו אחריו עד עולם.

והנה באברהם אבינו ע"ה מצינו שהחשיבו הכתוב במעלה זו שחינך את בניו ואת ביתו אחריו באמת ובתמים לעבודתו ית"ש, וכמאמר הכתוב (בראשית יח, יט) **"כי ידעתיו אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט".**

ולכן דרש המדרש פסוק זה על אברהם אע"ה **"יודע ה' ימי תמימים, זה אברהם"** שאברהם אבינו ע"ה היה תמים לבו עם השי"ת באמת ובשלימות מנקודה הפנימית שבלב, ולכן זכה **"ונחלתם לעולם תהיה"** שחינך את בניו ואת ביתו בדרך ה' והנחיל הקדושה לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ט)

השמחה משפיע כל ההשפעות טובות

וּמִשְׁמָע וְדוֹמֶה וּמַשָּׂא

יש לפרש, דהנה כתב **בסה"ק פנים יפות** (פרשת יתרו, יט, ד"ה ויש להבין יותר) שהמוותר על תאוות עולם הזה כדי לקיים מצוות שיקבל עבורם שכר גדול לעולם הבא, הוא מורה בזה שהוא מאמין באמונה שלימה בשכר העולם הבא, ולכן אף שכוונת המצוה היא שלא לשמה, כדי לקבל שכר בעולם הבא, אבל עצם האמונה בשכר העולם הבא נחשב לו למצוה רבה ונשגבה, ועל זה גופא יקבל הרבה שכר ושפע גם בעולם הזה, ע"כ.

וכן יש מעלה יתירה באדם השותק למחרפיו בבחינת (תהלים לח, ז) **"דום לה' והתחולל לו"**, ופירש **החוזה הק' מלובלין זי"ע** (זוסמ זכרון נג, ג) "דום" שישתוק האדם למחרפיו ויוותר על כבודו, **"לה'"** למען שמו יתברך. שעושה זאת מתוך אמונה ובטחון בגודל השכר המוכן לו עבור זה לעתיד שלא ישווה לו שום ערך, כמו שאמרו (ב"ק יז.) **המעביר על מידותיו מעבירין לו כל פשעיו.**

והנה תיבת "ומשמע" יש לפרש דרומז על **האמונה בשכר העולם הבא**, שיאמין שבשכר **שמיעת** התורה והמצוות בעולם הזה, **ישמע** לעולם הבא מפי הקב"ה. וכמו שאמרו **במדרש** (תנחומא כי תבוא פ"ד) על הפסוק (דברים טו, ה) **אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך, אם שמעת בעולם הזה, תשמע לעולם הבא מפי הקב"ה.** שהשומע לצווי ה' בעולם הזה, שכרו שישמע תורה מפי הגבורה לעולם הבא,

ומעתה כה יאמר הכתוב, "ומשמע" מחמת שמאמין בשכר העולם הבא, שאם ישמע לקול ה' בעולם הזה, ישמע לעולם הבא מפי הקב"ה, ועל כן "ודומה" הוא שותק למחרפיו ומוותר על כבודו מחמת שכרו הצפון בעולם הבא בבחי' **"דום לה'"**, אדם זה הוא צדיק גמור וראוי לשכר אף בעולם הזה, ויזכה **"ומשא"** לעשירות [כדפירש זקה"ק **מגינז ריסקא זי"ע**, שהכוונה שיהיה לו **משא** רב של כסף וזהב].

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חיי שרה תשע"ט)

פנינים יקרים מספה"ק

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה (כג, א)

בסה"ק קדושת לוי (נפרסמינו ד"ה עוד יצוקר ויהיו)
כתב, שכל ימי חיי שרה היתה דבוקה תמיד להשם הוי"ה ב"ה, ומזה היתה חיותה ולא מסטרא וכו' חס ושלום. וזהו "ויהיו", שחיי שרה היה רק משם הוי"ה ב"ה. (מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תש"ס)

❖❖❖

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (כג, א)

צדיקים אמרו בפירוש הפסוק, דהנה בתשעים שנותיה הראשונות קודם שזכתה שרה לבנים, לא נקרא שחייתה, וכמו שאמרו חז"ל (נדרים סד:) כי מי שאין לו בנים חשוב כמת, ולא נחשבו לשני חייה רק שלושים ושבע השנים לאחר שנולד יצחק אע"ה עד שנסתלקה מן העולם בגיל מאה עשרים ושבע, אך מכל מקום גם תשעים שנותיה הראשונות נחשבות לשני חייה כיון שהיו הכנה לסוף ימי חייה שאז זכתה לבן.

וזהו "ויהיו חיי שרה" חיי שרה היו רק כמנין "ויהיו" שזהו שלושים ושבע, כיון שרק אז זכתה לבן, ובזכות אותם השנים האחרונות, "**מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים**" נחשבו כל שנותיה ל"**שני חיי שרה**" כיון שהיו הכנה לשנים הטובות.
(מתוך ליל שב"ק פרשת וארא תשנ"ז)

❖❖❖

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (כג, א)

אמרו חז"ל (ב"ר פיסקא פוס ג) **מה ראתה אסתר למלוך על קכ"ז מדינות, אלא תבא בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנים ותמלוך על קכ"ז מדינות.**

מביא החיד"א זי"ע (כפא דוד לרוש כפ לשפת זכור)
ששרה אימנו היתה גלגול של חוה והיתה צריכה לתקן את החטא של חוה, ואכן שרה כבר תקנה את החטא, ולאחר מכן נתגלגלה חוה שוב באסתר המלכה.

והנה הטעם שאסתר המלכה זכתה למלוכה, הוא כדי להראות שחוה שנתגלגלה בה, כבר באה על תיקונה בזמן הגלגול הקודם אצל שרה אימנו, וכיון ששרה אימנו שחיתה קכ"ז שנה תיקנה את החטא של חוה, אזי לאחר מכן כששוב נתגלגלה חוה באסתר המלכה, לאחר שכבר נתקנה, יכלה עתה כבר לזכות להשפעות טובות ולמלוך על קכ"ז מדינות.

וזהו "מה ראתה אסתר למלוך על קכ"ז מדינות, תבא בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנים" ובאלו השנים השלימה את תיקונה של חוה, ולאחר מכן כשירדה חוה שוב לעולם בנשמת אסתר המלכה, והיתה כבר מתוקנת, **"תמלוך על קכ"ז מדינות".**

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשע"ט)

וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע (כג, ב)

כתב באור החיים הק' על הפסוק **"ותמת שרה בקרית ארבע"** ד"ארבע" רומז על הגוף המורכב מארבע יסודות, וכוונת הפסוק לומר שהצדיקים שבהיותם בעולם הזה מהפכים את החומר של ארבעה היסודות לרוחניות, על ידי שעושים מעשים טובים ועסק התורה הק', ועל כן ארבעת היסודות נשארים אצלם שלמים גם אחר פטירתם מפני שנהפכו להיות רוחניים כמו הנשמה, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות יח.) צדיקים במיתתם קרויים חיים.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת וישלח תשע"ו)

וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ (כג, ב)

לכאורה קשה, מדוע בכה על מיתתה, הרי איתא ברמב"ם (נמצא בנו של מגרש) **"אשרי מי שחתם ימיו במהרה"**, ואם כן כדאי היה לה שתסתלק מן העולם

ומבאר זקה"ק המהר"ם שיק זי"ע (בפרשתינו ד"ה ויהיו) על פי דברי **הגה"ק החתם סופר זי"ע** (תו"מ פרשת כי תצא, וכן בהקדמת פתוחי חותם לשו"ת יו"ד) שהגם שכתב הרמב"ם "אשרי מי שחתם ימיו במהרה", אמנם אם יש לאדם בנים שמחנך אותם בדרך ה', אזי כדאי לו לחיות בכדי להשפיע ולחנך את בניו.

והנה שרה אימנו ע"ה היתה משפיעה על הדורות הבאים ואנשי העולם, כדכתיב (בראשית יג, ה) **"ואת הנפש אשר עשו בחרן"**, וברש"י, **אברהם מגייר את האנשים ושרי מגיירת הנשים.** וכל כן כדאי היה לה לחיות, ולכן בכה אברהם על מיתתה.

וזהו "ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה", ובמדרש (ב"ר נח, ח) מסמיך הפסוק (תהלים נו, יח) **"יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה"** שהיא הנחילה לאנשי העולם את השפעת קדושתה, ולכן היה טובה עבורה אם היתה נשארת לחיות וממשיכה להשפיע מזיו קדושתה על אנשי העולם, ועל זה בכה וספד לה אברהם.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשע"ט)

לֹא אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ לְעֵינֵי בְנֵי עַמִּי נְתַתִּיהָ לָּךְ קְבֹר מֵתֶךָ (כג, יא)

ראיתי מצדיקים לפרש, דלכאורה יש להבין, וכי מאימתי היה עפרון טוב לב כזה עד שרצה לתת השדה והמערה אשר בו חנם אין כסף.

אלא התירוץ הוא, שמה שאמר עפרון כך, לא היה אלא להתכבד בעיני בני עמו, אך באמת הוא לעצמו - רצה ממון הרבה. וזהו שאמר **"השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה"**, אך כל זה הוא רק **"לעיני בני עמי נתתיה לך"** כי לעיניהם עשה עצמו כנדבן,

אבל בינו לבין אברהם רצה באמת ממון רב, וכנאמר (פסוק טו) **"ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה הוא וגו'".**

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תש"פ)

❖❖❖

אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה הִוא (כג, טו)

ופירש רש"י, בין שני אוהבים כמונו, מה היא חשובה לכלום.

ראיתי מהרה"ק **האמרי חיים מויזניץ זי"ע,** שלכאורה מאימתי היו אברהם אבינו ועפרון אוהבים וחברים. אלא הכוונה כך הוא, כי אברהם כלתה נפשו לקיים מצוות בעבור כבוד שמו ית', ולצורך מצוה זו היה חפץ ליתן כל אשר לו וכל ממון שבעולם, לרוב אהבת ה' שבערה בקרבו. וארבע מאות שקלים לא היו חשובים בעיניו כלל לגודל התשוקה והאהבה.

ולעומתו עפרון היה אוהב כסף, ולרוב תאות ממון שבקרבו לא היו חשובים בעיניו ד' מאות שקלים כי היה חפץ לקבל הרבה יותר.

וזהו הכוונה במה שאמר עפרון לאברהם אבינו **"בין שני אוהבים כמונו"**, היינו שני מיני אהבות כאלו, שאתה אוהב את ה' בכל מאודך, ואני אוהב ממון ביותר, מה היא חשובה לכלום. כי ארבע מאות שקל כסף אינם כלום לעומת גודל האהבה של כל אחד מאיתנו. **(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תש"פ)**

❖❖❖

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים (כד, א)

בסה"ק דגל מחנה אפרים (נפרשתינו ד"ה ס"ו ואגרות) מפרש על פי מאמר חז"ל (סוף מסכת קניס) זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת עליהן, ומעתה מכיון שהתלמידי חכמים מוסיפים חכמה ודעת בכל יום ויום, על כן בהגיעם לזקנותם הרי הם מלאים חכמה ודעת. וזהו שמרמז הפסוק **"ואברהם זקן"**, זקן זה שקנה חכמה (קדושין לב), והטעם לזה כי **"בא בימים"** שעל ידי ריבוי הימים זכה לחכמה, ע"כ.

והנה האדם בצעירותו אזי בניו צריכים לו, אולם כשמזקין הרי הוא מתבזה מחמת שהוא צריך לבניו, ואינו יכול לטפל בעצמו. אולם לא כן הוא אצל תלמידי חכמים שככל שמזקינים הרי הם נעשים הכתר של משפחתם, והם כבוד גדול לבני משפחתם, וזה מחמת שככל שמזקינים דעתם מתווספת עליהם.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ו)

❖❖❖

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים (כד, א)

פירשו בספה"ק, **"ואברהם זקן בא בימים"**, אברהם אע"ה בא וחשב תמיד על שני ימים, יום הלידה ויום המיתה, וקיים את דבר המשנה (פרקי אבות פ"ג מ"ח) **"דע מאין באת ולאן אתה הולך"**, ובזה היה עובד את השי"ת.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ג)

❖❖❖

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים (כד, א)

בגמרא (יומא כח:) ילפינן מפסוק זה **ואברהם זקן, אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה.**

וביאר בספר בן יהוידע (יומא סח) דהנה המרבה ללמוד תורה הוא יזכה לחכמת

התורה, כדאמרו חז"ל (מגלה פ"ג מ"ז) **מרבה ישיבה מרבה חכמה.**

וזהו הכוונה שאברהם אע"ה היה **"זקן שקנה חכמה"** וכמו שאמרו חז"ל (ב"ר נה, ג) **שהיו שתי כליותיו נובעות חכמה.** וכיצד זכה לחכמה, על ידי שהיה **"יושב בישיבה"** שהיה מרבה בלימוד שעות על גבי שעות **דמרבה ישיבה מרבה חכמה.**

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשע"ב)

❖❖❖

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

החיד"א (נפקרו מרפ"ת הע"ן נצנ"ח מלי"ע פז.) כתב, דהנה אמרו בגמרא (סנ) **שעד זמנו של אברהם אבינו לא היה ניכר בין נער לזקן,** וכיון שקלסתר פניו של יצחק היה דומה לאברהם, על כן היו טועים בין אברהם ליצחק, וביקש אברהם אע"ה רחמים שיכירו בין נער לזקן, כדי שידעו להבדיל בינו לבין בנו יצחק אע"ה.

וזהו רמז הכתוב **"ואברהם זקן בא בימים"** שבא לידי זקנה, ומפרש הכתוב הטעם שנעשה זאת שניכרה עליו הזקנה, כיון ש**"ה' ברך את אברהם בכל"** בגימטריא **'בן',** שזכה ליצחק שהיה קלסתר פניו דומה לו והיו טועים ביניהם, ולכן עשה הקב"ה שתהיה ניכרת הזקנה על אברהם אע"ה, כדי שידעו להבדיל ביניהם.

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשע"ג)

❖❖❖

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

בסה"ק דגל מחנה אפרים (נפרשתינו ד"ה ואע"פ וה"ו) מפרש על דרך שאנו מתפללים (תהלים עג, ט) **אל תשליכנו לעת זקנה,** כי לעת זקנתו של אדם תש כוחו, וידוע דתשות כח הוא בחינת נקבה כמאמרם (נדרים לב:) **מלמד שתשש כוחו כנקבה.**

וזה "ואברהם זקן בא בימים" אפילו לעת זקנתו **"ה' ברך את אברהם בכל".** ואמרו חז"ל (נצנ"ח מתרפ"ו טז:) **בכל גימטריא בן,** שהיה עובד את השי"ת ברוך הוא בכח וגבורה בחינת **"זכר"** ולא היה לו שום בחינת נקבה שהוא תשות כח נגד עבודת השי"ת ברוך הוא, והוא מחמת ברכת השי"ת שבירך אותו בזה. **(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ו)**

❖❖❖

וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

מפרש בסה"ק ייטב פנים (ליל ג' דסוכות תוס' ה) דהנה חז"ל דרשו (יומא עד.) על הפסוק (ויקרא ג, יז) **"כל חלב", מכאן שחצי שיעור אסור מן התורה,** והיינו דתיבת **"כל"** מרבה אפילו **כל שהוא.** והנה היצר הרע כשמפתה את האדם הוא מתחיל לפתות אותו **בכל שהוא** ועל ידי זה האדם כבר נמצא בידו ואז מחטיאו אפילו בדברים גדולים, וכן הוא בענין **עשה טוב** דהאדם כשמתחיל באיזה מצוה אפילו במצוה **כל שהוא,** אזי על ידי זה יכול להגיע למדריגות רמות.

וזהו הפירוש **"וה' ברך את אברהם 'בכל'"** והיינו שהיה לו הענין של 'כל שהוא' כמו שדרשו חז"ל מהפסוק 'כל חלב', שנזהר בכל שהוא בין ב'סור מרע' שהיה נזהר מחטא כל שהוא, ובין ב'עשה טוב' שקיים אפילו מצוה כל שהוא.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ג)

❖❖❖

וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

פירשו בספה"ק, דהנה אמרו חז"ל (קה"ר פ, יג) **אין אדם מת וחצי תאוותו בידו.**

שהאדם מתאוה תמיד לעוד ואינו מסתפק במה שיש לו, והמידה המשובחת הוא כאשר האדם מסתפק במה שיש לו ואז יש לו הכל ולא חסר לו כלום, אולם מי שאינו מסתפק בחלקו תמיד חסר לו וככל שיהיה לו עדיין אין לו כלום. וזהו "**וה' ברך את אברהם בכל**" שהיה לו הכל כי תמיד היה מסתפק במה שיש לו.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ו)

❖❖❖

וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד, א)

הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע (הובא בספה"ק ייטב לב בפרשתינו ד"ה ובפס) פירש, שאברהם אבינו ע"ה עבד את השי"ת בכל שלושת הבחינות של "**בכל**", "**בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך**".

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ג)

❖❖❖

הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ לְפָנֶיךָ (כד, ז)

מבאר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, על פי המעשה **מהחוזה הק' מלובלין זי"ע** שנסע פעם בערב שב"ק להתכבד בסנדקאות במקום רחוק, ובחוזרו היה כבר סמוך לכניסת השבת, וביקשו התלמידים מהחוזה הק' שיפעל קפיצת הדרך, נענה ואמר "יא וועד כען היינט" ומיד קפצה עליהם הדרך ומצאו עצמם בעירם. וביאר הרה"ק מבעלזא שבתיבות אלו "**י'א ו'ועד כ'ען ה'יינט**" מרומז השם של קפיצת הדרך שהם סופי התיבות של הפסוק (תהלים צה, יא) "**כי' מלאכיו' יצוה' לך'**".

ורמז זאת בפסוק, "**הוא ישלח מלאכו לפניך**" ראשי התיבות של "**ה'וא י'שלח**" וסופי התיבות של "**מלאכו' לפני'ך**" הוא השם של קפיצת הדרך.

(מתוך פירות טיש ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשס"ח)

❖❖❖

וַיַּבְרֵךְ הַגְּמַלִּים מִחוּץ לָעִיר אֶל בְּאֵר הַמָּיִם לְעֵת עֶרֶב לְעֵת צֵאת הַשֹּׁאֲבֹת (כד, יא)

פעם קודם אמירת ההושענות אמר **הרה"ק מראפשיץ זי"ע**, שכשמגיע הושענא רבה, השי"ת מברך ומעלה את כל הגמילות חסד שעשו בנ"י ומהפך בזכותם. ופירש בזה הפסוק "**ויברך הגמלים**" השי"ת מברך וכותב לפניו את כל הגמילות חסד שעשו בנ"י, וזה משפיע תענוג ושמחה לפניו ית', "**אל באר המים**" ואימתי כותב זאת השי"ת בזמן שהעולם נידון על המים ומבקשים על המים, "**לעת צאת השואבות**" בעת הושענא רבה כשיוצאים משמחת בית השואבה.

(מתוך הושענא רבה תשע"ג)

❖❖❖

וְהָיָה הַנַּעֲרָ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיהָ הַטִּי נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה וְאָמְרָה שְׁתֵה וְגַם גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה אֹתָהּ הֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק (כד, יד)

הכל תלוי במידות, והמידות הוא הדבר הגדול ביותר שבו ניכר מהותו של האדם, וכידוע מה שאמרו צדיקים, גבי הא שמצינו באליעזר עבד אברהם כשהלך ליקח את רבקה לאשה ליצחק אע"ה אמר, "**והיה הנערה אשר אומר אליה, הטי נא כדך ואשתה, ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק**", והקשה הרה"ק, הא כתב רש"י ז"ל, שכשרבקה ניגשה לבאר עלו המים לקראתה שזה מופת ונס גדול, אם כן מדוע היה צריך עוד לנסותה ולבקש ממנה

"הגמיאיני נא מעט מים מכדך". אלא חזינן מזה, שתיקון המידות הוא גדול יותר מכל המופתים, ועל כן הגם שראה שעלו המים לקראתה לא היה די בזה עבורו להוכיח שהיא צדקנית ורק כאשר אמרה לו **"שתה וגם גמליך אשקה"** אז אמר **"אותה הוכחת לעבדך ליצחק"** וכדפירש רש"י, ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים וכדאי להכנס בביתו של אברהם.

(מתוך מלוה מלכה פרשת כי תצא תשס"ח)

❖

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלּוּ הַגְּמַלִּים לִשְׁתּוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ נֶזֶם זָהָב (כד, כב)

האור החיים הק' (בפרשתן ד"ה והמים משמשמ) הקשה מדוע המתין אליעזר מליתן את הצמידים עד אשר **"כילו הגמלים לשתות"**, והלא מיד כשאמרה רבקה **"גם לגמליך אשאב"**, התקיים מה שהתנה שאם תאמר **"גם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק".**

ותירץ הגה"ק החתם סופר זי"ע (בפרשתינו ד"ה ויסי) דהנה המים ששאבה רבקה שייכים לאביה, כדקיימא לן (ב"מ יג.) מציאת קטן שייכת לאביו. ועל כן אם יקח אליעזר מהמים גזל הוא בידו, אלא שהיה אליעזר בטוח שאם זה זיווגו של יצחק ודאי יסכים אביה שיקח מהמים, ועל כן עשה סימן שאם ישתו הגמלים מן המים ידע שזהו השידוך, שהלא אם היה במים חשש גזל לא היו גמליו של אברהם אע"ה שותים מהם כמאמר חז"ל (חולין ז.) אפילו בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, ורק כאשר **"כילו הגמלים לשתות"** ידע נאמנה שזהו הזיווג מן השמים, ואז **"ויקח האיש נזם זהב וגו'".**

(מתוך ליל שב"ק פרשת חיי שרה תשע"א)

❖

וַיִּקַּח הָאִישׁ נֶזֶם זָהָב בֶּקַע מִשְׁקָלוֹ וּשְׁנֵי צְמִידִים עַל יָדֶיהָ עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם וגו' וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ ה' אֱלֹקֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם (כד, כב-כז)

בספר אור זרוע (הל' כיסוי הדם סימן שנ"ט) כתב לבאר הטעם שנתן אליעזר לרבקה נזם זהב בקע משקלו, ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם.

דהנה הברכה שוה עשרה זהובים כדאמרו חז"ל (חולין פז.) **ושפך וכסה, מי ששפך יכסה.** מעשה באחד ששחט ובא חבירו וכסה, וחייבו רבן גמליאל ליתן **עשרה זהובים שזהו שכר הברכה.**

וזהו "ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו, ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם" ולא לשם מתנה נתכוין כשנתן לה זאת, כי אם נתכוון למתנה, היה צריך לכתוב "וישם הנזם על אפה" כדכתיב לקמן **"ואשים הנזם על אפה והצמידים על ידיה"**, אלא אמר העבד בלבו, בזכותה של רבקה אני עתיד לברך את השם כדכתיב **"ויאמר ברוך ה' אלקי אדוני אברהם"** לכן יש לי ליתן לה עשרה זהובים שכך קבלתי מאדוני אברהם שהברכה שוה עשרה זהובים.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חיי שרה תשס"ז)

❖

וַיֵּרֶץ לָבָן אֶל הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל הָעָיִן (כד, כט)

ופירש רש"י, נתן עיניו בממון.

החיד"א (מדלי נטן חיי שרה שני לוח כא) מפרש, דהנה **פסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם** (ברכות מג:), אולם לבן מגודל חמדתו אל הממון רץ

בפסיעות גסות על אף שעל ידי זה נטל ממאור עיניו. וזהו **"נתן עיניו"** שמסר את מאור עיניו, **"בממון"** בשביל תאוות הממון.

(מתוך קידושא רבא פרשת תולדות תשס"ג)

וַיֹּאמֶר לֹא אֹכַל עַד אִם דִּבַּרְתִּי דְבָרָי וַיֹּאמֶר דַּבֵּר, וַיֹּאמֶר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי

(כד, לג-לד)

איתא מצדיקים לפרש את הפסוק על עבודת התפילה, דהנה הם נתנו לפניו לאכול, ואמר להם אליעזר **"לא אוכל עד אשר דברתי דברי"** היינו שאינו אוכל עד שידבר ויתפלל להשי"ת, **"ויאמר דבר"** והיינו שענו לו שילך מיד להתפלל במהירות, ועל זה ענה ואמר **"עבד אברהם אנוכי"** שאיני יכול להתפלל מיד ובמהירות משום שאני עבד אברהם, ועל כן אתפלל כדבעי.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ג)

עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי (כד, לד)

הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע מפרש, **"עבד אברהם"** העבדות של אברהם אבינו ע"ה היה, **"אנכי"** לפרסם בעולם את **"אנכי ה' אלקיך".**

(מתוך מלוה מלכה פרשת בלק תשע"ה)

וָאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעַיִן (כד, מב)

ופירש רש"י, היום יצאתי והיום באתי, שקפצה לו הארץ.

הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (סופג כשמו כאחרן נפטר, קמזינגוב, ח"ג דרושים, דרוש ה) הקשה, מטעם מה היה צריך להעשות לאליעזר נס יתנהל בזריזות ובמהירות כדי שלא יצטרך להתבטל מלימודו רק תיכף יחזור למשנתו.

כדכתב בסה"ק תפארת שלמה (נפטר בחיי ד"ה ו' יממר) לגבי אליעזר עבד אברהם שקפצה לו הארץ, מפני שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים (יומא כח:), ולכן נעשה לו נס שיבוא ויחזור באותו יום שיצא בו, למען לא יתבטל יום אחד מלשמוע חידושי תורה מפי רבו, עכ"ד.

וסיפר הרה"ק מצאנז זי"ע על **הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע,** שפעם אחת נזדמן לבית רבו **המגיד הק' ממעזריטש זי"ע** ולמד שם בספר **השל"ה הק',** והרבנית הוצרכה לצאת לקנות אוכל על כן ביקשה ממנו שישגיח על התינוק שהיה בבית. לפתע החל התינוק לבכות ויחשוב הרה"ק לסגור את ספר השל"ה הק' בשביל לנענע את התינוק במיטתו ולהרגיעו. מיד ירד בעל השל"ה הק' זי"ע בעצמו ממרומים ויאמר לו תמשיך להגות בספרי ואנכי אנענע את התינוק, וכל זה היה לגודל הנחת רוח שהיה לו מלימודו של הרה"ק בספרו, ולכן לא רצה שיתבטל מהלימוד.

חזינן עד כמה היתה חביבה תורתם של הצדיקים לפני הקב"ה, שהיו מסייעים בעדם משמי מרומים שלא יצטרכו להתבטל מלימודם. **(מתוך קידושא רבה פרשת נח תשע"ח)**

וָאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעַיִן (כד, מב)

ופירש רש"י, היום יצאתי והיום באתי, שקפצה לו הארץ.

הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (סופג כשמו כאחרן נפטר, קמזינגוב, ח"ג דרושים, דרוש ה) הקשה, מטעם מה היה צריך להעשות לאליעזר נס

של קפיצת הדרך, וביאר שהתורה באה להורות לנו שענין השידוך הוא דבר ניסי וחסד מהשי"ת ואין זה תלוי בדרך הטבע, ולכן קפצה לו הארץ בדרך נס.

(מתוך מלוה מלכה פרשת בשלח תשנ"ו)

וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעַיִן (כד, מב)

ופירש רש"י, יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים.

הרה"ק המראה יחזקאל זי"ע (נספלו עה"ת בריש פרשתינו) מפרש, שאפילו מי שאינו מאנשי מעלה, אולם כשידבר ממעשה הצדיקים יתעלה למעליותא. וזהו **"יפה שיחתן של עבדי אבות"** הטעם מדוע אף שיחתם של אלו שהם רק בבחינת **'עבדי אבות'** ואינם מאנשי מעלה, עם כל זאת שיחתם נאה ומשובחת, משום **"מתורתן של בנים"** שהם משוחחים מהצדיקים שהם בניו של השי"ת, ולכן הם מתעלים ושיחתם חשובה היא.

(מתוך שיחת קודש יום ג' פרשת חיי שרה תשע"א, בביה"ח בקארלסבורג יצ"ו)

וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעַיִן (כד, מב)

ופירש רש"י, יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים.

מבאר הגה"ק החתם סופר זי"ע (נפרשתינו ד"ה וס' נרך) שהסיבה שב**"תורתן של בנים"** קיצר הקב"ה יותר משיחתן של אבות, וטמן בתורה רמזים רבים שעלינו להתייגע בהם ולהבינם, **הרי זה מחמת אהבתו של הקב"ה לישראל,** שכמו שפעמים חפץ האב לחדד את בנו הקטן, ועל כן חד לו חידה ושואלו דבר שיצטרך למצוא התשובה על זה, וכאשר עלה ביד הנער ומצא את המענה לחידתו של אביו, מתמלא האב שמחה מזה שמצא הבן את פתרון הדבר ונותן לו בשכרו מיני מתיקה יען שגרם לו שמחה וקורת רוח מרובה בפתרונו.

כן הקב"ה מסר בידינו את התורה הק' שבה טמונים רמזים רבים, וכאשר עולה בידינו למצוא את הטמון ברמזי התורה, הקב"ה שמח עמנו ונותן לנו שכר כאב האוהב את בנו, שהרי אנו נקראים בנים למקום כמו שנאמר (דברים יד, א) בנים אתם לה' אלקיכם.

(מתוך לעקיך און בראנפין אור ליום חמישי פרשת חיי שרה תשע"א, בודאפסט אונגארין יצ"ו)

וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעַיִן (כד, מב)

ופירש רש"י, יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים.

אמר הרה"ק האמרי נועם זי"ע שכשיהודים משוחחים ביחד, ובתוך הדברים מגיעים הם לספר מה**בעש"ט הק',** הרי זה סימן שזה **שיחה נאה.**

וזה יש לרמוז בדברי רש"י **"יפה שיחתן של עבדי אבות"** כשמדברים יהודים "עבדי אבות" יחד, מהו הסימן שזה שיחה יפה, אם באים לדבר באמצע **"מתורתן של בנים"** מתורתן של צדיקים, שהם בניו של מקום.

(מתוך שיחת קודש ביום ג' פרשת חיי שרה י"ח חשון תשע"א, בביה"ח בקארלסבורג יצ"ו)

וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל (כד, נ)

הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע שמע פעם את המלמד של בנו **הרה"ק הבית אהרן זי"ע** מלמד לבנו את דברי רש"י בפרשת חיי שרה "**ויען לבן ובתואל**" וכתב רש"י, "**רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו**". ושמע שהמלמד מסביר זאת בניחותא, החל הרה"ק לצעוק וכי כך מכניסים יראת שמים בילד, לא כן הדרך אלא צריך לצעוק בקול גדול, **רשע היה**, והתחיל לצעוק קולות וברקים, באומרו, כך מכניסים יראת שמים בילד.

(מתוך מלוה מלכה פרשת בראשית תשס"ו)

מֵה' יָצָא הַדָּבָר (כד, נ)

כל הענין של שידוכים הוא בלתי לה' לבדו, באופן שלבני אדם אין בזה שום השגה כלל וכלל, וכמו שאמר הכתוב "**מה' יצא הדבר**", ואמרו חז"ל על זה (מו"ק יח:) **מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש**. וידוע מה שהתבטאו כמה צדיקים בענין זה [יש אומרים בשם **הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע**, ויש המביאים זאת מקדמונים יותר] שאם המלאכים היו מבינים בשידוכים גם אנו היינו מבינים, אולם אף מלאכים ושרפים אינם מבינים כלל בשידוכים כי הכל הוא מה' לבדו.

ושגור בפי העולם לומר הטעם שקורים לגמר השידוך 'וואַרט' שהוא על שם הפסוק "**מה' יצא הדבר**" דבר הוא מלשון וואַרט, לרמז שמה' יצא הדבר וואַרט, וגמר השידוך הכל בא מהשי"ת לבד.

(מתוך שמחת התנאים לנכדת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בת לבנו בכורו הרה"צ צבי אשר שליט"א יום ה' פרשת קרח תשע"ב)

וְיִירַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר שֹׂנְאָיו (כד, ס)

הרה"ק רבי משה מסאמבור זי"ע אמר בשם אחיו **הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע**, בשם אביו **הרה"ק רבי יצחק אייזיק מסאפרין** תלמיד **החוזה הק' מלובלין זי"ע**, שקיבל איש מפי איש, שאברהם אבינו לא רצה ליקח את יצחק אבינו מן העקידה עד שהבטיח לו הקב"ה שרש"י הק' יצא מחלציו.

ואמר הרה"ק מסאמבור שזאת מרומז בפסוק הנאמר בעקידה (בראשית כב, יז) "**וירש זרעך את שער אויביו**", ד"**ירש**" הוא אותיות **רש"י**, והיינו שרש"י הק' יהיה מזרעו.

וזהו אף מרומז בפסוק הנאמר בפרשתינו (בראשית כד, ס) "**ויירש זרעך את שער שונאיו**", ד"**ירש**" הוא אותיות **רש"י**.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ח)

וְיִצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי (כד, סב)

בסה"ק נועם מגדים (בפרשתן ד"ה ס"י ויצחק) מפרש, דהנה כאשר אדם לומד תורה ובאים במחשבתו חידושים וסברות, אימתי ידע שאמיתיים הם, כאשר ירגיש שמחה ובהירות, אז ידע שהסברא ישרה ונפלאה מאת השי"ת.

וזהו מאמר הכתוב "**ויצחק בא**" יצחק הוא לשון חדווה ושמחה, והיינו אימתי באה שמחה לאדם, "**מבוא באר**" כשבא לו ביאור בתורה "**לחי רואי**" שהוא ראוי לפני חי עולמים, או אז תבוא לו שמחה.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת ויצא תשס"ג)

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה (כב, סג)

ובבעל הטורים, לפנות ערב ב' במסורה, **לשוח בשדה לפנות ערב**, ואידך (דנריש כג, יג) **והיה לפנות ערב ורחץ במים.**

מבאר הרה"ק הייטב לב זי"ע (נספרו רנ טוב נפרשמיני ד"ה ויצא) בשם זקינו **הרה"ק הישמח משה זי"ע**, דהנה שאלו פעם את **החוזה הק' מלובלין זי"ע** כיצד זכה להגיע למדריגות כה נעלות בתפילתו, והשיב שכשעומד להתפלל מתבונן במאמר החכם "**העבר אין והעתיד עדיין וההוה כהרף אין**", שהעבר כבר אינו, והעתיד עדיין אינו ושמא לא יהיה כלל, ומעתה לא נשאר לו להתפלל כי אם תפלה זו, ועליו לנצל הזדמנות זו, וכך זכה להגיע למדריגות נעלות בתפילתו.

ובודאי יצחק אע"ה חשב בכל עת שלא נשאר לו רק הזדמנות זו להתפלל ולעבוד את השי"ת, וזהו "**ויצא יצחק לשוח בשדה**" כשהלך להתפלל "**לפנות ערב**" חשב שעומד הוא כבר לפנות ערב בסוף ימיו, ולא נשאר לו עוד הזדמנות להתפלל, ומחמת זה "**והיה לפנות ערב ורחץ במים**", "ורחץ במים" קאי על תשובה דמים קאי על **מי הדעת**, שעל כן עשה תדיר תשובה בחושבו שכבר עומד בסוף ימיו, ובכח זה הצליח להגיע למדריגות נעלות בתפילתו.

(מתוך מלוה מלכה פרשת חיי שרה תשס"ח)

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה גְמַלִּים בָּאִים (כב, סג)

ידוע מה שפירשו צדיקים (עיין עמרת יעוסף נפרשתן ד"ה נפסוק ויצא) **"ויצא יצחק לשוח בשדה"** שיצא להתבונן בדעתו, **"לפנות ערב"** לעת ערב טרם ביאת משיח צדקנו, במה יוושעו בני ישראל, **"וירא והנה גמלים באים"**, "גמלים" לשון גמילות חסד, **שעל ידי מידת החסד תבוא ישועתם במהרה.**

(מתוך רעוא דרעוין פרשת חקת תשע"א)

וּמַשְׁמָע וְדוֹמָה וּמַשָּׂא (כה, יד)

כשהאדם שומר עצמו ואינו כועס ולא עונה למחרפיו מאומה, אזי יושפע לו שפע עשירות בעוה"ז, כמו שכתב **זקה"ק מגינו ריסקא זי"ע** (מאמרי שפר נפרשתינו ד"ה ומשמע) לפרש הפסוק **"ומשמע ודומה ומשא"**, דהנה המעביר על מידותיו מוחלין לו על כל עוונותיו, וכיון שזוכה למחילת עוונות נעשה עשיר, שכן החטא הוא שגורם לאדם שיחסרו לו מזונותיו, כמו שאמרו (קידושין פב.) הרעותי את מעשי קפחתי את פרנסתי. נמצא שהמעביר על מידותיו שמוחלין לו על עוונותיו יזכה לשפע פרנסה ועשירות.

והנה עשרו של אדם נקרא **"משא"** על דרך הכתוב (נחמיה יג, ו) **"ולא נשא' אותם הארץ לשבת יחדיו כי היה רכושם רב".**

וזהו שאמר **"ומשמע"** מי ששומע חרפתו **"ודומה"** ושותק ואינו משיב, יזכה **"ומשא"** לעשירות ומשא רב.

(מתוך רעוא דרעוין פרשת ויקרא תשע"ז)

וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל וגו' עַל פְּנֵי כָל אֶחָיו נָפָל (כה, יז-יח)

החיד"א כתב לרמז בפסוק על פי מה שכתב **הרמ"ע מפאנו זי"ע** (גלגולי נשמות פרק ה) שישמעאל נתגלגל בחמורו של רבי פנחס בן

יאיר, ועל כן אמרו חז"ל (סוטין ז:) **שחמורו של רבי פנחס בן יאיר לא רצה לאכול טבל**, כיון שישמעאל היה מגולגל בחמור זה והוא היה נזהר מלאכול טבל כמו אבותיו.

וזהו הרמז **"על פני כל אחיו נפל"** ראשי תיבות, **ע'תיד ל'שרת פ'נחס ן' י'איר כ'שבא ל'אכסניא א'ותו ח'מור י'רעב ו'לא נ'פתח פ'יו ל'טבל.**

(מתוך פירות טיש ליל שב"ק פרשת תולדות תשס"ב)

❖

וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים (הפטרה - מלכים א א, א)

הביא בסה"ק ייטב לב (פרשת מיי שרה ד"ה ס"י ויהי)

[בשם זקינו **הרה"ק הישמח משה זי"ע**]

לפרש הכתוב האמור בדוד המלך ע"ה **"והמלך דוד זקן בא בימים"** ופירש **בזוהר הק'** (ויחי רכ:) שעלה לפני השי"ת עם כל ימי חייו שעבד בהם את בוראו, **"ויכסוהו בבגדים"** שעשה לעצמו בהם לבושים וחלוקא דרבנן, ועם זאת **"ולא יחם לו"** היה נדמה בעיניו שלא עשה מאומה, מאחר שקיים המצוות בדחילו ורחימו באופן הראוי וכל המצוות פרחו לעילא לפני השי"ת, לכן הרגיש שלא נשאר בידו מאומה והיה נדמה בעיניו שלא עשה כלום. **(מתוך יום ב' דראש השנה תשע"ז)**

❖

וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים (הפטרה, מלכים א א, א)

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע (בפרשת המים המתוקים, בפרשתינו) פירש, **"והמלך דוד"** מלך המשיח **"בא בימים"** כבר הגיע זמנו לבוא, ומה הטעם שמתעכבת ביאתו, **"ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו"** מחמת שהמצוות הנקראים לבושים (זוה"ק ח"ג רכו:),

